

Problémy v komunikaci mateřské školy a rodiny

Eliška Gogelová

Bakalářská práce
2015

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav školní pedagogiky

akademický rok: 2014/2015

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Eliška Gogelová**

Osobní číslo: **H12385**

Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**

Studijní obor: **Učitelství pro mateřské školy**

Forma studia: **prezenční**

Téma práce: **Problémy v komunikaci mateřské školy a rodiny**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury týkající se problémů v komunikaci mateřské školy a rodiny, učitelů a rodičů.

Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti komunikace, spolupráce mezi mateřskou školou a rodinou.

Příprava metodiky empirické části práce, zpracování projektu výzkumu, stanovení výzkumného problému.

Realizace kvalitativního výzkumného šetření formou polostrukturovaného interview.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi mateřských škol.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

BEČVÁŘOVÁ, Zuzana. Kvalita, strategie a efektivita v řízení mateřské školy. 1. vyd.

Praha: Portál, 2010. ISBN 978-807-3672-218.

ČAPEK, Robert. Učitel a rodič: spolupráce, třídní schůzka, komunikace.

Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-4640-1

ČÁP, J., MAREŠ, J. Psychologie pro učitele. Praha : Portál, 2001. ISBN 80-7178-463-X.

GAVORA, Peter. Učitel a žáci v komunikaci. Brno: Paido, 2005, 165 s. ISBN

80-7315-104-9

HELUS, Z. Sociální psychologie pro pedagogy. Praha : Grada, 2008.

ISBN 978-80-247-1168-3.

KOŤÁTKOVÁ, Soňa. Dítě a mateřská škola. Vyd. 1. Praha: Grada, 2008, 193 s.

Pedagogika (Grada). ISBN 978-802-4715-681.

LAŽOVÁ, Ladislava. Mateřská škola komunikuje s rodiči: výměna informací, řešení

problémů. Praha: Portál 2013. ISBN 978-80-262-0378-0

RABUŠICOVÁ, Milada. Škola a (versus) rodina. Vyd. 1. V Brně: Masarykova univerzita,

2004, 176 s. ISBN 80-210-3598-6.

Vedoucí bakalářské práce:

doc. PaedDr. Jana Majerčíková, PhD.

Ústav školní pedagogiky

Datum zadání bakalářské práce:

22. ledna 2015

Termín odevzdání bakalářské práce:

30. dubna 2015

Ve Zlíně dne 22. ledna 2015

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.

děkanka

doc. PaedDr. Adriana Wiegerová, PhD.

ředitelka ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně18.2.2015.....

....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce popisuje problémy v komunikaci mateřské školy a rodiny. V teoretické části sumarizuje poznatky o vztahu a spolupráci školy a rodiny a komunikaci mezi mateřskou školou a rodinou. Empirická část práce je věnována popisování hlavních faktorů, které mohou způsobovat problémy v komunikaci. Tato část vychází z vedených rozhovorů s učitelkami a s rodiči.

Klíčová slova: mateřská škola, rodina, komunikace

ABSTRACT

Bachelor thesis describes the problems in communication of nursery school and family. The theoretical part summarizes findings on the relationship and cooperation between school and family and communication between nursery school and family. The empirical part is devoted to describing the main factors that may cause problems in communication. This part is based on conversational interviews with teachers and parents.

Keywords: nursery school, family, communication

Ráda bych poděkovala vedoucí práce PaedDr. Janě Majerčíkové, PhD., za její trpělivost, hodnotné rady, připomínky a odborné vedení.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1 KOMUNIKACE UČITELKY A RODIČE V PROSTŘEDÍ MATEŘSKÉ ŠKOLY	11
1.1 KOMUNIKACE MEZI RODIČI A UČITELI V MŠ	11
1.2 ZPŮSOBY KOMUNIKACE MATEŘSKÉ ŠKOLY A RODINY	13
1.3 PROBLÉMY V KOMUNIKACI S RODIČEM	14
2 VÝCHOVA DÍTĚTE V RODINĚ	17
3 MATEŘSKÁ ŠKOLA VE VZTAHU K RODINĚ	21
II PRAKTICKÁ ČÁST	23
4 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMU	24
4.1 CÍLE A OTÁZKY VÝZKUMU	24
4.2 ZKOUMANÉ PŘÍPADY	24
4.3 REALIZACE VÝZKUMU	26
4.4 VÝZKUMNÁ METODA, METODA ANALÝZY	26
5 VÝSLEDKY VÝZKUMNÉ ČÁSTI PRÁCE	28
5.1 PŘÍSTUP UČITELKY	28
5.2 OBAVA RODIČE O DÍTĚ	35
5.3 STABILITA KOLEKTIVU MATEŘSKÉ ŠKOLY	43
5.4 UČITEL A VEŘEJNOST	45
5.5 DOPORUČENÍ DO PRAXE	48
6 ZÁVĚRY VÝZKUMU	50
ZÁVĚR	51
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	52
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	54
SEZNAM PŘÍLOH	55

ÚVOD

Tato bakalářská práce pojednává o problémech v komunikaci mateřské školy a rodiny. Problémům v komunikaci je kolikrát velmi těžké se vyhnout, mateřská škola se jim však může snažit předejít. Správná komunikace dokáže mateřské škole velmi pomoci a usnadnit a příjemnit práci s rodiči. Ne vždy se tak děje a plynulost komunikace tak vážně ovlivňuje chod mateřské školy vážně ovlivnit.

Proto je cílem celé práce prozkoumání hlavních problémů v komunikaci mezi učitelkami a rodiči a popsat, jak těmto problémům můžeme předcházet.

Cílem teoretické části práce je sumarizace poznání týkající se komunikace a spolupráce školy a rodiny.

V teoretické části práce dominuje komunikace, která je v mateřské škole stěžejní a bez které se mateřská škola neobejde. Je však mnoho způsobů komunikace, které může mateřská škola využívat. Je jen na ní, jaké způsoby zvolí, tyto způsoby ale nemusí být správné, což následně může ovlivnit možnost výskytu problémů v komunikaci. Při komunikaci se mateřská škola, učitelka často dopouští chyb, kterých by se dopouštět neměla, chyby jsou v teoretické části podrobně vymezeny.

Další důležitou kapitolou v teoretické části práce je bezpochyby rodina a její vliv na dítě. Výchova v rodině je velmi důležitá a působení rodiny je opravdu zásadní. Komunikaci rodiče s mateřskou školou mimo jiné ovlivňuje to, jak je rodina funkční a jaký má výchovný styl. Pokud se bude učitelka snažit rodinu poznat, může se dobře připravit na následnou komunikaci s rodičem.

Na to plynule navazuje kapitola o mateřské škole, která je zaměřena na vztahy a spolupráci mateřské školy a rodiny. Partnerství mezi mateřskou školou a rodinou je velmi důležité. Je nutné ho brát jako součást vzdělávání dítěte v mateřské škole. Proto by se mateřská škola měla maximálně snažit s rodinou komunikovat a vytvářet základ pro partnerství.

Praktická část odhaluje jednotlivé možné příčiny problémů v komunikaci mateřské školy a rodiny, a to z pohledu učitelek a rodičů. Zaměřuji se na popsání hlavních problémů v komunikaci z pohledu rodiče a učitelek. Ve snaze najít způsob komunikace, který by byl pro obě dvě strany vyhovující.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 KOMUNIKACE UČITELKY A RODIČE V PROSTŘEDÍ MATEŘSKÉ ŠKOLY

Komunikace je nedílnou součástí každodenního života, komunikace je vždy vzájemná, podle Gavory (2005) je komunikace:

„Nejjednodušší vymezení označuje komunikaci jako dorozumívání. Dorozumívání je odvozeno od slova dorozumění, což znamená pochopení sem shodu myšlenek. Z toho vyplývají podmínky komunikace: aby si lidé rozuměli, mluvili stejným jazykem, hovořili o jedné věci a dosáhli myšlenkového souladu.“

(Gavora, 2005, s. 9)

Komunikace je pro učitelku v MŠ velmi důležitá. Schopnost komunikovat je stěžejní. Mimo to, je velmi důležitý hluboký a vřelý vztah k dětem. Na učitele a jeho osobnost klade společnost vysoké požadavky. Učitel by měl být odborníkem ve své profesi a v komunikaci s rodiči, která s tím úzce souvisí.

„Učitel musí být specialistou na práci s lidmi v procesu vzájemného působení a formování jednoho člověka druhým člověkem.“

(Nelešovská, 2005, s. 11)

1.1 Komunikace mezi rodiči a učiteli v MŠ

Ve vzájemné komunikaci jsou zásadní právě schopnosti učitelky. Učitelka by se hned na začátku neměla bát oslovit rodiče a zeptat se jich, jak často si přejí být informování o svém dítěti. V případě úzkostlivých rodičů by měla učitelka profesionálně zareagovat a rodiče ujistit, že se mohou kdykoli zeptat na své dítě, aniž by to učitelku jakkoliv obtěžovalo. Tento základní a jednoduchý krok může komunikaci učitelky a rodiče velmi ulehčit (Lažová, 2013).

Řeč je velmi důležitým prostředkem lidské komunikace, vše co sdělujeme slovně a jak na sebe vzájemně působíme, dokazuje, že slovní působení má velký vliv na výchovu dítěte (Čáp, Mareš, 2007, s. 259).

V komunikaci učitele a rodiče by obě strany měly dostat prostor, aby se dostatečně vyjádřily k danému problému. Učitelka by si měla uvědomit, že informace od rodiče ohledně spokojenosti dítěte ve školce, jí mohou dále pomoci při práci s dítětem (Lažová, 2013).

Mateřská škola doplňuje rodinnou výchovu dítěte a v rámci těsného kontaktu s ní poskytnou dítěti další předškolní vzdělávání. Učitelka by měla být schopna přijmout rodiče jako rovnocenného partnera vy výchově dítěte. Nedílnou součástí je i respekt k rodiči, k jeho názorům především pro to, aby rodič i učitel našli společnou cestu ve výchově a vzdělávání dítěte (Svobodová, 2010).

„Lidská společnost je v podstatě síť vztahů mezi lidmi. Když si ji představíme jako rybářskou síť, pak uzly představují lidi a provázky či lana vztahy mezi nimi. Ale co to vlastně je, toto lanová v lidském těle? Jedna odpověď je, že je to komunikace.“

(Argyle a Trower, 1979 in Vybíral, 2005, s. 25)

Učitelka je odborníkem na rozvoj dítěte zabezpečený vzděláváním a výchovou v mateřské škole. Rodič je takovým odborníkem doma. Partnerství rodičů a učitelky je nezbytné pro zdravý rozvoj dítěte. Učitelka i rodič jsou ve své úloze nenahraditelní a společnými silami se mohou velmi významně podílet na výchově a vzdělávání dítěte (Mertin, Gillernová, 2003).

Čapek (2013) popisuje zásady správné komunikace učitele s rodičem:

- Dbáme na to, aby nám rodič rozuměl;
- Volíme kratší věty, při kterých se stále ujišťujeme (hledáním souhlasné ne-verbální komunikace), zda rodič vše chápe;
- Vyhýbáme se cizím slovům a odborným výrazům;
- Neuhýbáme, nemlžíme, nelžeme, nevymlouváme se, mluvíme konkrétně a jednoznačně;
- Vyhýbáme se expresivním výrazům a přehnaným emocím;
- Nepřeháníme, nevěnujeme se extrémům;
- Ponecháme prostor pro rodiče, pro jeho odpovědi i otázky – komunikace by měla být vyvážená, žádné učitelské monology;

(Čapek, 2013, s. 141)

1.2 Způsoby komunikace mateřské školy a rodiny

Způsobů komunikace s rodiči v mateřské škole je velké množství, cíleně jsem vybrala následující tři způsoby komunikace, právě proto, že se vyskytují ve většině mateřských škol.

Jedním z nejrozšířenějších způsobů komunikace mateřské školy a rodiny jsou **třídní schůzky**. Ve většině mateřských škol probíhají na začátku školního roku, kdy se sejdou rodiče, učitelka a ředitelka. První třídní schůzka je velmi důležitá. Je to první větší setkání rodičů s učitelkami a ředitelkou. Jak bude toto setkání probíhat, může ovlivnit pozdější přístup rodičů k mateřské škole (Lažová, 2013, s. 25 - 31).

Pokud je třídní schůzka vedena spíše velmi kontrolovaně, přísně, rodiče nemají možnost vstoupit do diskuse, řeší se spíše negativní situace a záležitosti mateřské školy, rodiče budou rádi, že třídní schůzky skončily a pravděpodobně nebudou vstřícní další schůzce v podobném duchu. Jen z tohoto důvodu je velmi důležitá atmosféra, která rodičům dává možnost se svobodně vyjádřit. Učitelka by měla být schopna se vypořádat s notoricky si stěžujícími rodiči, kteří mají pocit, že mají znalosti úplně ve všem. Pokud jsou tyto stížnosti oprávněné, snažit se pochopit problém, najít řešení. Tyto situace nejsou příjemné ani pro učitelku, ale ani pro ostatní rodiče, jež jsou obírání o čas. Vhodné je nabídnout rodiči individuální schůzku, na které mu budete schopni mu věnovat více času (Lažová, 2013, s. 25 - 31).

Každá mateřská škola pořádá **společenské akce** pro rodiče. Je to jedna z možností, kde se rodiče mohou potkat, sdílet své myšlenky a problémy s učitelkou. Častou událostí pro takové setkání jsou besídky pro rodiče. Právě na besídkách mají rodiče větší možnost navázat vztah s učitelkou, která doposud mohla na rodiče působit spíše jako informátor. Mohou se navzájem více sblížit, zde je na to více prostoru. Rodiče mají možnost vidět výsledky práce učitelek s dětmi. Některé mateřské školy zapojují rodiče více do dění v mateřské škole, při besídkách jsou rodiče součástí různých her, nebo vyrábění výrobků či ozdob spolu s dětmi a učitelkami (Lažová, 2013, s. 25 - 31).

Mateřská škola komunikuje i pomocí **nástěnek**, které se nachází téměř v každé šatně. Především na nástěnce najdeme informace o plánovaných akcích, jídelníček, různé zprávy a upozornění týkající se změn v chodu mateřské školy. Často na nástěnkách můžeme najít i odborné články pro rodiče. Zdali je to efektivní, je těžko říct. Rodiče nemají příliš času si

nástěnku číst, zvláště když je zaplněná velkým množstvím pro ně kolikrát nepodstatných informací (Lažová, 2013, s. 25 - 31).

V neposlední řadě, co jistě stojí za zmínku, jsou také webové stránky mateřských škol a upozorňování rodičů přes email. Moderní technologie mohou usnadnit a také usnadňují komunikaci. Jejich prostřednictvím je komunikace rychlá, neměla by však nikdy nahradit osobní kontakt s rodičem. Velmi dobře, ale v rozumné míře, mohou pomoci k vylepšení. Je však nutné je brát s rezervou, nejsou dost objektivní. Na stranu druhou se mohou rodiče anonymně vyjádřit k mateřské škole. Tehdy jsou i více upřímní, než při přímém rozhovoru s učitelkou nebo ředitelkou (Lažová, 2013, s. 25 - 31).

1.3 Problémy v komunikaci s rodičem

Učitel se může dopustit chyb v komunikaci s rodičem velmi lehce a schopnost jim předcházet může učiteli hodně pomoci a předejít tak problémům v komunikaci s rodičem.

Ve společném rozhovoru učitele a rodiče může dojít k situacím, které nejsou příjemné. Učitelka by měla být v komunikaci zdatnější než rodič, je to součást její profese, proto je vždy vhodné, aby se první zamyslela nad sebou, nad možnými nedostatky, které se v rozhovoru mohou projevit (Čapek, 2013, s. 131 - 134).

Rodiče a učitelé se dopouští několika nebezpečí v komunikaci, které vedou k chybám. První z nich je například ta, kdy rodič na základě vlastních zkušeností z dob, kdy navštěvoval mateřskou školu má určité představy, které se mu pletou do jeho vnímání situace popisované učitelem (Čapek, 2013, s. 131 - 134).

Dalším problémem v komunikaci je špatné nebo mylné chápání terminologie, kterou má pedagogika i psychologie. Může dojít k nepochopení rodiči nebo naopak k příliš laickému popisování stavu rodičům, což pak vede k degradaci učitelské odbornosti (Čapek, 2013, s. 131 - 134).

Důležitým aspektem při komunikaci učitele s rodiči je také upřímnost učitele k rodiči. Rodiče od učitelů očekávají otevřené jednání, u učitele zase může jít jen o pár zdvořilostních frází směrem k rodiči. Ani pro jednu stranu toto jednání není užitečné. Učitel by neměl mít strach říct rodiči o problému, tak jak je a předejít tak zbytečným problémům (Čapek, 2013, s. 131 - 134).

K upřímnosti učitele se úzce váže složitost sociální komunikace, která svou je chápána jako správná, právě pro vhodné vysílání a přijímání informací. Tedy, že například to,

co sděluje rodičům, je upřímné a je to sdělováno beze strachu. Je tendenční zakrývat své skutečné názory, právě kvůli tomu, že máme strach (Čáp, Mareš, 2007, s. 276).

Jakmile dojde k problémům, měl by si učitel uvědomit, jak s rodiči bude jednat. Pokud rodiče dostanou při komunikaci s učitelem výčet všeho, co je špatně, jaká opatření musel učitel podniknout a kolik to učitele stálo času. Učitelka, která se takto chová, zvláště když má vysokoškolské vzdělání, působí na rodiče nadřazeně a mohou se v jednání s ní cítit velmi nepříjemně (Čapek, 2013, s. 131 - 134).

Přístupy učitelů k rodičům jsou různé, ovlivňují působení na rodiče a následnou komunikaci. Velmi problémová komunikace mezi učitelem a rodičem může nastat tehdy, když učitel hraje svou roli učitele, který všechno ví, a to i při komunikaci s rodičem. Učitel je zvyklý řídit děti, které poučuje a vysvětluje jim, co mají dělat a děti jej poslouchají. Učitel tak poté vnímá, že rodič je zástupce žáka, který není ve škole, nemá dostatek informací. Učitel ho poučuje o tom, co má a nemá dělat. Většina rodičů si tyto přístupy pamatuje z dob, kdy oni sami chodili do školy a není jim to příjemné. Pak již nejsou schopni přijmout takové chování učitele. Komunikace se tak stává velmi těžkou a může se nepřiměřeně vyhrotit (Čapek, 2013, s. 131 - 134).

Naopak často se může učitel setkat s přístupem rodiče, při kterém je komunikace velmi ztížena a problémy v komunikaci mohou nastat. Velmi častá je rodičovská „zaslepenost dítětem“ neboli protekcionistický redukcionismus, o kterém se zmiňuje Helus (2009). Rodič, ve snaze ochránit své dítě a být mu oporou, často zapomíná na další velmi důležitý fakt, že dítě má mít možnost být zodpovědné za své činy - nechat dítě, aby přiznalo svou chybu, omluvit se, být schopno uznat pravdu jiného dítěte nebo učitele. Takovým chováním může rodič dítěti spíše ubližovat. Učitel by měl být na takové chování připravený. Helus (2009) popsal tři **formy protekcionistického redukcionismu**, který rodiče uplatňují.

První je **protekcionismus útočný**, kdy rodiče velmi útočně brání své dítě, kterému za žádnou cenu nesmí nikdo ubližovat, především psychicky. Pro tuto formu je velmi důležité, aby vše probíhalo ke spokojenosti dítěte i rodiče. Tito rodiče se často dostávají do rozporu s učitelem a mají pocit, že učitel se chová zaujatě k jejich dítěti a ostatní děti zvyhodňuje (Helus, 2009, s. 120).

Protekcionismus soucítící se nevyznačuje útočným vystupováním rodičů, ale spíše tím, že se rodiče při výskytu nějakého problému souvisejícím s dítětem chovají v rámci

jeho obrany ublíženě. Cítí se ukřivděně a ke světu zaujímají negativní postoj, protože mají pocit, že jejich dítě trpí a oni trpí s ním (Helus, 2009, s. 120).

Třetí formou je **protekcionismus služebný**, kdy se rodiče především podřizují dítěti a jeho potřebám, touhám a přáním. Vše se to děje ve snaze mu ulehčit vše, co je v jejich silách. Dítě se tak stává despotou a rodiče se mu podřizují (Helus, 2009, s. 121).

Často může být komunikace narušená tím, že učitel nebo rodič přeceňuje roli dispozičních činitelů a dochází k základním atributivním chybám, jako je:

- Haló efekt – klasická chyba, kdy učitel nebo rodič jednají na základě prvního dojmu, který nemusí být vždycky dobrý.
- Stereotypizace – učitel může soudit například romské rodiče, že nebudou schopni dobře vychovat své dítě.
- Předsudky – často dopředu druhá učitelka nebo známý, může udělat jinému rodiči nepříznivou „reklamu“ a tím poté může ovlivnit další chování k tomuto rodiči.
- Figura v pozadí – pokud rodič a učitel nemá dostatečný prostor na komunikaci s rodičem, jsou například v hlučné třídě, kolem jsou děti, učitel se nemůže soustředit.

(Čapek, 2013, s. 135)

Vezmeme-li v globálu chyby a problémy v komunikaci učitel – rodič je zjevné, že si každá zúčastněná strana přináší do komunikační roviny několik negativních faktorů. Učitel svým mentorským přístupem k rodičům vytváří pomyslnou „zed“, která rodiče staví do podřízené role, jež znají ze svého dětství, kdy navštěvovali mateřskou školu. Tato „zed“ se projevuje v komunikační rovině, jakou jsou např. první setkání s rodiči, třídní schůzky, připomínky k chování dítěte.

2 VÝCHOVA DÍTĚTE V RODINĚ

Působení rodiny na dítě a jeho rozvoj je neodmyslitelný. Rodina je první sociální skupina, do které se dítě narodí a na kterou později může navázat mateřská škola. Ta rodinnou výchovu může podporovat, usměrňovat a doplňovat.

„Skupina osob spojená manželstvím, pokrevním příbuzenstvím nebo adoptí, která tvoří jednu domácnost a jsou spolu ve vzájemné interakci.“

(Jandourek, 2012, s. 194)

Dítě se v rodině nemusí přímo narodit, ale stát se součástí rodiny, až v pozdější době. Kramer ve své definici klade důraz na silné emoční vazby, které se v rodině vyskytují a promítají se tak i do komunikace rodiny a mateřské školy.

„Rodina je skupina lidí se společnou historií, současnou realitou a budoucím očekáváním vzájemně propojených transakčních vztahů. Členové jsou často (ale ne nutně) vázáni hereditou legálními manželskými svazky, adoptí nebo společným uspořádáním života v určitém úseku jejich životní cesty. Kdykoli mezi blízkými lidmi existují intenzivní a kontinuální psychologické a emocionální vazby, může být užíván pojem rodina, i když jde o nesezdaný pár, o náhradní rodinu, atd.“

(Kramer, 1980 in Sobotková, 2007, s. 24).

Rodina je první skupina, do které se dítě narodí, jejíž je součástí. Rodina má na dítě nepochybně velký a dominantní vliv. Podle Fontany (2003) můžeme výchovu v rodině rozdělit na tři typy výchovných stylů:

Autoritativní styl – klade na dítě nároky spojené s rozumným chováním dítěte přiměřeně k jeho věku. Rodič pečuje o dítě, zajímá se o jeho postřehy, názory, naslouchá mu, záleží mu na tom, jak se dítě cítí. Takové dítě je poté společenské, přátelské k ostatním dětem, je schopné pracovat ve skupině, spolupracovat s vrstevníky. Snaží se být úspěšné a je cílevědomé.

Autoritářský styl – na rozdíl od autoritativního stylu, autoritářský styl klade na děti opravdu vysoké nároky. Autoritářský rodič prosazuje neúměrně svou moc nad dítětem. Komunikace s dítětem probíhá bez emocí, vřelosti a bez pochopení. Rodič vyžaduje, aby dítě bylo maximálně poslušné a jeho výsledky v činnostech, které vykonává, byly na nej-

lepší úrovni. Dítě vychovávané v takovém prostředí má tendence izolovat se od ostatních dětí a pracovat raději samostatně. Takové děti hůře zvládají prohru, tudíž mohou být agresivní při cestě ke svému cíli.

Shovívavý styl – Rodič nemá prakticky žádné přehnané nároky na dítě. Rodič se orientuje především na dítě, na jeho pohodlí, pocity, touhy. Nechává dítě, aby se vychovávalo samo. Rodič tak jedná s dítětem ve snaze ho příliš neomezovat. Dítě si buduje vlastní hranice a pravidla, to však může vést k tomu, že je nezralé, není schopné později ovládat své pocity, často postrádá odpovědnost ke společnosti. Takový jedinec nedostatečně věří sám sobě, není schopen se na sebe spolehnout a mohou se u něj vyskytnout sklony k agresivitě.

Zanedbávající styl – Rodič je příliš zaměstnaný sám sebou, svými činnostmi a svým životem. Děti do něj příliš nepatří, neúčastní se na životě svých dětí a nezajímá se o to, co jeho děti dělají, čím se zabývají, co je baví. Komunikaci s dětmi se vyhýbá a komunikuje s dítětem velmi sporadicky. Názory a city dítěte pro rodiče nejsou až tak důležité. Dítě, které je takto vychovávané, se špatně soustředí na práci, je často náladové. Děti nedokáží příliš kontrolovat své city a jednají hodně impulsivně. Stejně tak, jako rodiče, ani ony samy nemají v pozdějším věku zájem o školu, o učení, často chodí za školu a mají větší sklon k závislostem.

Samozřejmě, že styl výchovy se může v průběhu doby změnit. Některou rodinnou výchovu nemůžeme ani přesně přiřadit ke konkrétnímu výchovnému stylu, protože se může pohybovat na pomezí více z nich. Avšak rozdělení těchto čtyř stylů, může učitelce velmi pomoci v analýze rodičovské péče a následnému chování dětí v závislosti na ní (Fontana, 2003, s. 23 - 25).

V období dětství jsou nejdůležitější tyto funkce:

- *Výchovná (socializační) – poznávání mezilidských vztahů, formování „já“ dítěte*
- *Emocionální – uspokojování základních emocionálních potřeb (lásky, bezpečí, aj.)*
- *Ekonomická – materiální zabezpečení*
- *Biologická – biologická reprodukce společnosti prostřednictvím rodiny*

(Střelec, 2009 in Horká, 2011, s. 25)

Rodina by všechny tyto funkce měla zabezpečovat, ale čím dál častěji se současná rodina od těchto funkcí vzdaluje. Mateřská škola by neměla podceňovat vliv rodiny na dítě a naopak, rodina by neměla podceňovat vliv mateřské školy na život jejich dítěte. Často se

rodina potýká s problémy, které poté ovlivňují všechny její členy, což může způsobovat ztíženou komunikaci mateřské školy s rodinou. Rodiny jsou schopny tyto problémy vyřešit, většinou však zasáhnou děti. Helus (2007) rozdělil rodinu podle její funkčnosti vzhledem k dítěti takto:

1. *Rodiny stabilizovaně funkční*
2. *Funkční rodiny s přechodnými, více či méně vážnými problémy*
3. *Rodiny problémové*
4. *Rodiny dysfunkční*
5. *Rodiny afunkční*

(Helus, 2007, s. 151 – 152)

Rodiny stabilizačně funkční, které umožňují dítěti dostatek socializace, právě tím, že mu zajišťují socializační podmínky při jeho vývoji.

Funkční rodiny s přechodnými, více či méně vážnými problémy - tyto problémy dokážou posléze vyřešit a právě jejich řešení pozitivně posiluje rodinu a vztahy v ní. Takový typ rodiny je opravdu častý. Většina problémů v rodině vzniká ze situací, které přináší život. Obvykle se však rodina snaží, aby těmito situacemi co nejméně trpěla a všechno zase vrátila do normálu. I když jsou členové rodiny schopni řešit své problémy sami, stále je pro ně celistvost rodiny a její fungování velmi důležité.

Rodiny problémové jsou rodiny, ve kterých je problém v plnění funkcí. Rodina není stabilní, může se stát, že brzy nebude úplná, i když se členové snaží. Bohužel často nejsou schopni rodinu udržet pohromadě.

V **rodinách dysfunkčních** jsou v ohrožení především děti. Tyto rodiny už mají problémy delší dobu a jsou vážně narušeny. Často sem patří rodiny s problémem závislosti rodičů například na alkoholu. Zde je už nutná pomoc různých institucí, které se snaží rodině poradit a pomoci. Rodina se však radami a doporučením příliš neřídí, členové nejsou schopni řešit situace a problémy v rodině.

Rodina afunkční vyloženě dítě ohrožuje a neplní své funkce a povinnosti k dítěti. Nejen, že se v těchto rodinách často projevuje nezájem o dítě, ale objevují se zde i patologické projevy, které mohou vyústit v nenávisť k dítěti. Dítě nemá možnost se v rodině zdravě rozvíjet a být úspěšné. Proto se v těchto případech hledá řešení mimo afunkční ro-

dínu. Jde především o rozhodnutí soudu, zbavení rodičovských práv a umístění dítěte mimo rodinu. Takových rodin není příliš mnoho.

(Helus, 2007, s. 151 – 153)

Je velmi důležitá učitelova empatie a **pochopení rodiny a její výchovy**. Především ve chvílích, kdy se jedná o výchovné problémy dítěte, měl by učitel být schopen porozumět velkému působení rodiny na dítě a její moc při jeho výchově. Není v učitelových možnostech ovlivnit prostředí, ve kterém dítě vyrůstá, ale musí se snažit ho pochopit a kompenzovat ho v době, kdy je dítě pod jeho vlivem ve škole. Učitel by se měl především soustředit na potřeby dítěte ve škole (Fontana, 2003).

Platí to především v mateřské škole, kde dítě tráví velké množství času pod vlivem učitelky a učitelka mu může velmi pomoci i přes problémy, které dítě řeší doma.

Zájem rodičů o školu je také velmi důležitý. Je potřebné, aby se rodiče zajímali o to, jak se dítěti daří, zdali neřeší nějaké problémy a jak by mohli pomoci lepšímu prospívání dítěte ve škole. Zájem rodičů se taky vyznačuje tím, že se v domácím prostředí snaží podporovat přípravu do školy. Bohužel často děti, které řeší problémy ve škole, mají také rodiče, kteří se o ně příliš nezajímají a ve škole se skoro nikdy neobjeví nebo problémy odmítají řešit (Fontana, 2003).

Mateřská škola má více času a více možností komunikovat s rodiči dětí, než například základní škola, protože rodiče své děti přivádí do mateřské školy a odvádí si je domů. Učitelka má možnost s rodiči mluvit, i když jen „mezi dveřmi“. Každopádně, jak na základní, tak i v mateřské škole, se setkáváme s problémovými rodiči, kteří neřeší problémy svých dětí.

3 MATEŘSKÁ ŠKOLA VE VZTAHU K RODINĚ

Dítě se odpoutává od matky a většinou vstupuje do mateřské školy. Docházka do mateřské školy není povinná, přesto ji většina rodičů využívá. Dítě v MŠ poznává nové pravidla, vrstevníky, novou autoritu.

„Mateřská škola je školské zařízení navazující na výchovu dětí v rodině a v součinnosti s ní zajišťující všestrannou péči dětem zpravidla ve věku 3 – 6 let.“

(Průcha, Walterová, Mareš, 2013, s. 148)

„Úkolem institucionálního předškolního vzdělávání je doplňovat rodinnou výchovu a v úzké vazbě na ni pomáhat zajistit dítěti prostředí s dostatkem mnohostranných a přiměřených podnětů k jeho aktivnímu rozvoji a učení. Předškolní vzdělávání má smysluplně obohacovat denní program dítěte v průběhu jeho předškolních let a poskytovat dítěti odbornou péči.“

(RVP PV, 2004, s. 7)

Dále Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání upevňuje úkoly předškolního vzdělávání. Mateřská škola by měla dítěti pomoci v začátcích jeho života a veškerá práce s dítětem by měla být stavěna na lidském, společensky hodnotném základu v souladu s profesionálním přístupem k dítěti. Vše, co se týká výchovy a vzdělávání předškolního dítěte, by mělo pečlivě promyšleno a propracováno. Doba strávená v mateřské škole by měla být pro dítě doba plná radosti a příjemných zážitků.

To, jak se dítě adaptuje do mateřské školy, mohou ovlivňovat **vztahy mateřské školy a rodiny**. Možnost rodiče účastnit se na dění v mateřské škole je důležité pro dobré vztahy. Ty jsou stěžejní při výchově dítěte, vycházíme-li z toho, že škola se má podílet a maximálně podporovat tělesný, rozumový a citový vývoj dítěte. Pomáhat mu při osvojování základních pravidel slušného chování, životních hodnot a být úspěšný v mezilidských vztazích. Mateřská škola by měla dobře znát dítě a rodinné prostředí, ze kterého pochází, aby mohla na rodinu přirozeně navazovat (Horká, 2011).

Mateřská škola má často velmi striktně nastavená pravidla, která se nemění, což může například při adaptaci dítěte do mateřské školy způsobovat problémy. Mateřská škola by měla umožnit rodičům a dětem postupně si zvykat na docházku. V možnostech mateřské upravit své pravidla a postupy tak, aby vyhovovaly rodině a ne naopak. MŠ by měla vycházet rodině vstříc a nebát se upravit svá pravidla (Mertin, 2011, s. 154 – 155).

Právě proto velmi důležitou roli v komunikaci mateřské školy a rodiny hraje ona **spolupráce mateřské školy a rodiny**, která je nezbytná. Partnerství mezi rodičem a učitelkou či mateřskou školou je založeno především na porozumění.

Mateřská škola by měla doplňovat rodinnou výchovu dítěte a v rámci těsného kontaktu s ní poskytnou dítěti další předškolní vzdělávání. Učitelka by měla být schopna přijmout rodiče jako rovnocenného partnera ve výchově dítěte. Nedílnou součástí je i respekt k rodiči, k jeho názorům především pro to, aby rodič i učitel našli společnou cestu ve výchově a vzdělávání dítěte (Svobodová, 2010).

Učitelka je odborníkem na rozvoj, vzdělávání a výchovu dítěte v mateřské škole. Rodič je takovým odborníkem doma. Partnerství rodičů a učitelky je nezbytné pro zdravý rozvoj dítěte. Učitelka i rodič jsou ve své úloze nenahraditelní a společnými silami se mohou velmi významně podílet na výchově a vzdělávání dítěte (Mertin, Gillernová, 2003).

Učitel informuje rodiče o tom, co dělá dítě v mateřské škole, jak se mu daří, co je potřeba zlepšit. Rodič může informovat o tom, jak si dítě vede doma, jestli se něco stalo nebo nestalo, například v případě pracovních sešitů a procvičování mluvení (Gordon, Nevarez, Henderson, Kerric, 2014).

Pokud je spolupráce MŠ s rodiči nápaditá a otevřená, tak má dobrý předpoklad, že bude úspěšná. Mateřská škola by se neměla spokojit s finanční pomocí, ale spíše rodiče poutavě vtáhnout do chodu mateřské školy. Rodiče by měli z vlastní iniciativy chtít organizovat různé akce, jako jsou dílny a nabízet aktivity (Bečvarová, 2010, s. 41).

Ze začátku může být náročnější navázat s rodičem komunikaci. Často je to způsobené tím, že rodiče se stydí, když vchází do třídy mateřské školy. Učitelka by neměla okamžitě pojmout podezření, že rodič o dítě nemá zájem nebo si brát osobně to, že se rodič o dítě strachuje. Ve schopnostech učitelky je rodiče zapojit do dění ve třídě, například požádání rodičů o pomoc při opravě hraček nebo vymýšlení nějakých společných aktivit. To vše takovým způsobem, aby rodiče neměli pocit, že je chce učitelka nebo mateřská škola využívat a těšili se na společné akce v mateřské škole (Svobodová, 2010).

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMU

V praktické části práce se zaměřuji na problémy v komunikaci, které se mohou vyskytnout mezi mateřskou školou a rodinou. A to přímo mezi učitelkami rodiči, což může nepříznivě ovlivnit spolupráci na výchově dítěte.

Pro učitelku v mateřské škole je velmi důležitá spolupráce rodiny na výchově a vzdělávání dítěte. Komunikační schopnosti učitelky by měly být na profesionální úrovni, často tomu tak není. V takových situacích vznikají problémy v komunikaci, které vrhají nepříznivé světlo na profesi učitelky mateřské školy.

4.1 Cíle a otázky výzkumu

Hlavním cílem výzkumu je odhalit a popsat problémy v komunikaci mateřské školy a rodiny.

Zvolila jsem kvalitativně orientovaný výzkum, jednak kvůli choulostivému tématu týkající se komunikačních problémů učitelek a rodičů a také ve snaze podrobně odhalit jednotlivé problémy v komunikaci.

Hlavní cíl jsem dále rozdělila ještě do **dílčích výzkumných cílů**, jež jsou tyto:

1. Popsat, co rodiče považují jako hlavní problémy v komunikaci s učitelkami.
2. Popsat, co učitelky považují jako hlavní problémy v komunikaci s rodiči.

Na základě dílčích cílů jsem si stanovila následující **výzkumné otázky**:

1. Jakým způsobem mateřská škola a učitelka komunikuje s rodiči?
2. Jaké jsou hlavní problémy v komunikaci mateřské školy a rodiny?

4.2 Zkoumané případy

Ve svém výzkumu se zaměřuji na výpovědi celkem 10 participantů. Zkoumané subjekty představuje 5 matek a 5 učitelek v různém věku.

Učitelka 1 – Má 22 let. V praxi je tato učitelka třetím rokem. Pracuje ve školce, která má 2 třídy. Působí ve třídě nejmladších dětí - ve věku od 2 do 3 let. Školka je ve vesnici nedaleko Zlína, dojíždí do ní však hodně děti z města. Sama nemá děti a je svobodná. Z rozhovoru vyplynulo, že ještě stále nemá příliš zkušeností v jednáních s rodiči, ale komunikovat s nimi není pro ni problém. Velkou problémovou kauzou v její mateřské škole je ředitelka, u které nemají zaměstnanci zastání.

Učitelka 2 – Má 68 let. V praxi je 38 let. Mateřská škola, ve které pracuje, se nachází ve Zlínském kraji. Učitelka pracuje ve smíšené třídě. Velmi aktivně se věnuje malbě a kresbě. Má 1 dceru a je vdaná. S vedením mateřské školy je velmi spokojená, tento rok v ní končí a půjde do penze. Za svou praxi nemá příliš špatných zkušeností s rodiči, veškeré jednání s nimi se naučila až praxí.

Učitelka 3 – Má 59 v praxi je 38. Pracuje v mateřské škole ve Zlínském kraji ve smíšené třídě dětí. Věnuje se logopedii a vede v mateřské škole logopedický kroužek. Učitelka sama uvedla, že je velmi spokojená v kolektivu, ve kterém se nachází. Má 2 děti a je vdaná.

Učitelka 4 – Má 60 let a v praxi je 41 let. Pracuje v mateřské škole ve Zlínském kraji a bude odcházet do penze. Aktivně se věnuje zpěvu, divadlu, tanci. Vede taneční kroužky. Jednu dobu byla i ředitelkou v jiné mateřské škole. Je spokojená se svým kolektivem. Věřící, že dobrý kolektiv způsobuje dobrou atmosféru v mateřské škole, a proto mezi ní rodiči nevznikají problémy v komunikaci. Učitelka má velmi profesionální přístup ke své práci, komunikaci s rodiči pokládá za maximálně důležitou. Sama má 3 děti a je vdaná.

Učitelka 5 – Má 22 let. V praxi je 3. rokem. Pracuje v mateřské škole nedaleko Vsetína. V mateřské škole je spokojená, bohužel si příliš nevyhovuje s kolegyní, která se k ní před rodiči a dětmi nevhodně chová. Vedení mateřské školy je hodně přísné, ale sama uvedla, že jí to vyhovuje. Nemá žádné děti a je svobodná.

Rodič 1 – Matka má 50 let. Je vdaná. Má 2 děti, syna a dceru. Obě dvě měli problémy v mateřské škole s učitelkou a to díky chování učitelky a jejímu přístupu k dětem. Jelikož je učitelka v mateřské škole, velmi to ovlivňuje její důvěru k učitelkám všeobecně. Sama uvedla, že vždy věřila především učitelkám, teď by však jednala jinak.

Rodič 2 – Matka má 40 let. Má tři děti. Každé navštěvovalo jinou mateřskou školu, tudíž je mohla matka srovnávat. Syn se od matky dlouhou dobu nedokázal odloučit, jedna z dcer navštěvovala mateřskou školu se zaměřením na problémy zraku. Nejvíce jí vadil přístup učitelek k dětem, měla pocit, že děti nemají rády. Učitelkám důvěřovala, ale později, když už by syn na základní škole, zjistila, že jejímu synovi jedna z učitelek ubližovala.

Rodič 3 – Matka má 38 let, má 3 děti. Jednoho syna a dvě dcery. Je vdaná. Kvůli častému stěhování děti vystřídal více mateřských škol. V Praze, v Otrokovicích a ve Zlíně. Matka hodně srovnávala přístupy učitelek k dětem v každé ze školek. Nejvíce se jí líbila mateřská škola v Praze, už kvůli aktivnímu přístupu k rodičům i k dětem.

Rodič 4 - Matka 47 let. Má dvě děti. Syna a dceru. Je vdaná. Obě děti navštěvovaly stejnou mateřskou školu. U dcery probíhala mateřská škola bez větších problémů, ale syna jedna z učitelek neustále kritizovala za jeho „živé“ chování. Podle rozhovoru vyplynulo, že ji to dost poznamenalo, i když se snažila dělat vše proto, aby její syn nebyl terčem nevhodného chování učitelky. Sama uvedla, že byla dost vděčná za druhou učitelku, která chlapce spíše chválila a dokázala ho vhodně zaměstnat i motivovat. Shodou okolností se jedná o učitelku číslo 4.

Rodič 5 - Matka má 43 let, má 2 syny. Je rozvedená a děti má ve střídavé péči s bývalým manželem. Je to pro ni velmi komplikované, protože děti vyrůstají v různých podmínkách, které se každých 14 dní mění. Z rozhovoru bylo patrné, že je pro ni důležité, aby s ní učitelka jednala na rovinu, upřímně a mimo jiné i profesionálně vystupovala při vzájemné komunikaci.

4.3 Realizace výzkumu

Co se týče samotné realizace výzkumu, jak už jsem zmínila, výzkumným souborem bylo pět učitelek mateřských škol a pět rodičů. S každou učitelkou jsem vedla soukromí rozhovor. Velkou výhodou byla maximální otevřenost učitelek. Ve snaze pomoci začínajícím učitelkám, jsem dostávala velmi otevřené a rozsáhlé odpovědi. Rodiče byly zdráhavější ve svém odpovídání, často jsem je musela navést, aby byli konkrétnější a neměli obavu z odpovědí na kladené otázky.

Patrný se jevil kontrast mezi učitelkami začínajícími s menší praxí a učitelkami, které už v praxi jsou přes dvacet let. Bylo vidět, že pro učitelky s kratší praxí bylo velmi náročné na některé otázky odpovídat, protože neměly dostatek zkušeností. Naopak učitelky, které jsou v praxi už poměrně dlouho dobu, dokázaly reagovat velmi pohotově na situace, a to i nepříjemné, které v komunikaci s rodiči vznikly.

4.4 Výzkumná metoda, metoda analýzy

Jako metodu sběru dat jsem si po pečlivém uvážení vybrala polostrukturované interview. Každý interview jsem následně přepisovala do souvislého textu.

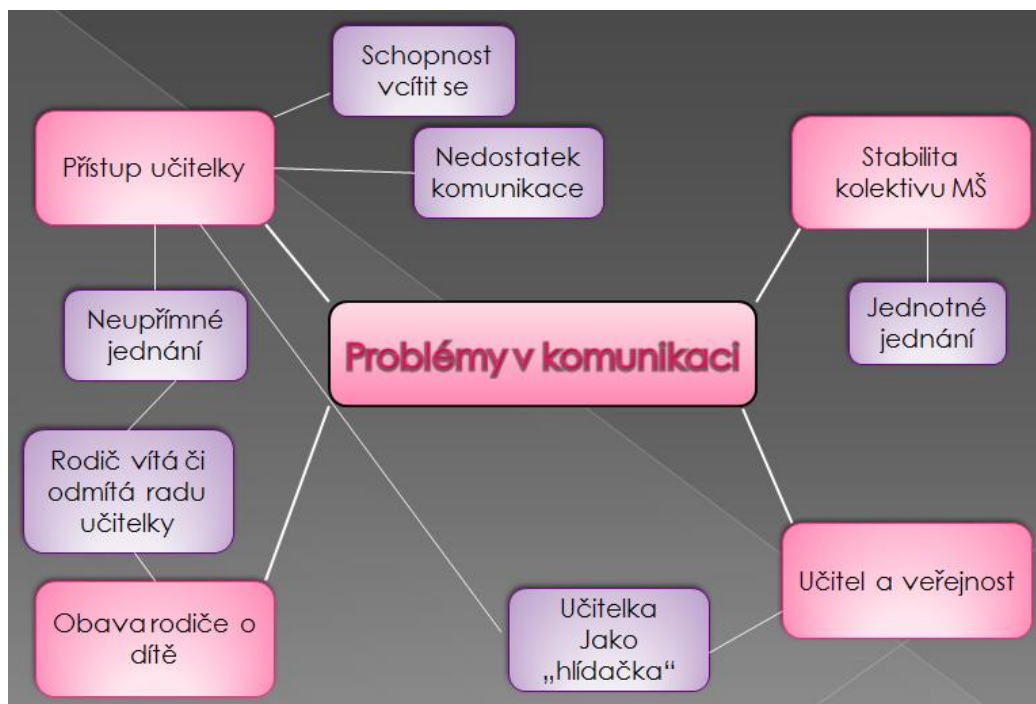
Pro zpracování interview a následného určení kategorií jsem zvolila výzkumnou metodu analýzy textu pomocí **otevřeného kódování**, kdy jsme si text rozdělila na části, později pojmenovala (Švaříček, Šedřová, 2007).

Interview byla nahrávána na diktafon a následně přepisována do textu. Od učitelek i rodičů jsem si vyžádala povolení tento rozhovor nahrávat za podmínky, že bude naprosto anonymní.

Od každé učitelky jsem dostala prostor k rozhovoru, vysvětlila jsem jim, že má práce může pomoci i jiným učitelkám, hlavně začínajícím učitelkám mateřské školy, které ještě nemají tolik zkušeností. Většina učitelek mi velmi ochotně odpovídala na otázky, dokonce i prozradily pár důležitých rad, dle nichž by se měla řídit každá učitelka a které jsou níže zmíněny.

5 VÝSLEDKY VÝZKUMNÉ ČÁSTI PRÁCE

Zde bych se ráda zaměřila na výsledky svého výzkumu s učitelkami a rodiči. Z rozhovorů vyplynulo několik velmi důležitých aspektů, které právě mohou způsobovat a často způsobují problémy v komunikaci právě mateřské školy a rodiny.

5.1 Přístup učitelky

Kladla jsem si otázku: **Jak přístup učitelky může ovlivnit komunikaci s rodičem a do jaké míry.** Vycházím z faktu, že právě učitelka je ta, která se do styku s rodiči každodenně dostává, komunikuje s nimi, sděluje jim informace a s rodiči mluví mnohem častěji než jakákoliv zaměstnanec. V této rovině je nutné uznat, že její přístup může příznivě i nepříznivě ovlivnit komunikaci jak s rodiči, tak i s dítětem a jeho samotnou výchovu. Velmi důležitým aspektem, který je na první pohled zřejmý, je **rozdíl mezi učitelkami**, které působí na dítě a komunikují s rodičem.

„Školka je moc fajn, jen nyní nastoupila nová učitelka, a protože jsou dvě, je opravdu jasně vidět dosti velká odlišnost v přístupu k dětem, k rodičům a k řešení případných obtíží. Jedna je oblíbená a s téměř s nikým nemá potíže, a pokud má, věci zvládá vyřešit v rámci svých kompetencí a s respektem komunikuje s rodiči. Druhá učitelka má problém takřka se vším, což je velmi nepříjemné.“

Učitelka již od začátku je v přímém kontaktu s rodičem, jak při příchodu dítěte do mateřské školy, tak při odchodu. Na výše uvedené výpovědi jedné z matek si můžeme všimnout, že jakékoli odlišnosti v chování si rodič může všimnout, i když není s učitelkou tak dlouho, jako jeho dítě. I krátký kontakt s rodičem je pro učitelku důležitý, měla by být schopna ho správně využít. Z této odpovědi je jasné, že rodič si všímá odlišností mezi učitelkami v jejich chování a vystupování, v jejich přístupu k němu samotnému. Můžeme si toho všimnout i na dalším příkladu, kdy ta samá matka popisuje řešení problémů v kontrastu dvou učitelek:

„...když jsem pro syna přišla, jen si na něj stěžovala (učitelka Y), i pochvala zněla jako: „No maminko, Vojta je sice skoro vždycky nedobrý jako čert, ale dneska se opravdu vyznamenal....“ Zajímavé bylo, že syn si na ni nijak zvlášť nestěžoval – jen ji prostě ignoroval a já tedy pořád poslouchala, jak je nevychovaný, jak se mi to vymstí, když jej pořádně nepřitáhnu atd. Jen jsem vkročila do dveří školky, už to na mě sypala, nejednou jsme šli ze školky a já brečela jako děcko, syn tomu nerozuměl, říkal mi, že nemá pocit, že by moc zlobil a někdy připustil, že neposlechl okamžitě. Druhá (učitelka X) si s ním vše vyřešila sama, hodně jej chválila, že je laskavý a pomáhá rád, že se o ostatní malé děti stará, vždy tak o něm před ním mluvila, pokud mi chtěla říct něco negativního, říkala mi to vždy mezi čtyřma očima. Myslím, že to byl z její strany profesionální přístup – alespoň tak jsem to vnímala.“

Odlišnosti v chování, komunikaci, celkovém přístupu k rodičům a dětem u obou učitelek byly viditelně rozdílné. Pravděpodobně více rodičů by bylo schopno si těchto odlišností všimnout. Matka tyto situace nesla velmi těžce, vyplývá to z jejich výpovědí i dále. Postup učitelky Y se zdá velmi neprofesionální, učitelka nepřemýšlela příliš nad tím, jak na rodiče její slova mohou působit, což je ještě mnohem více patrné v kontrastu s učitelkou X. Pokud učitelka X byla schopna věci s dítětem řešit sama, dokázala dítě namotivovat, můžeme logicky odůvodnit, že dítě nebylo tak problémové, jak popisovala učitelka Y matce a tudíž by mohla být chyba v samotné učitelce.

„Velmi mi vadí, když učitelka nepřemýšlí o tom, že chyba by mohla být i na její straně. Když před dítětem pořád říká, jak je špatné, nemá trpělivost a neumí dítě zaujmout, nepřístupuje k dítěti individuálně.“

Matka si sama uvědomuje, jak její dítě zraňuje, když před ním učitelka takto negativně mluví. Sama matka denně pracuje s lidmi, je s nimi v přímé komunikaci a toto cho-

vání považuje za naprosto neprofesionální. Přístup učitelky Y vrhá nepříznivé světlo na profesi učitelky v MŠ.

„Určitě respektuju rady učitelek, ráda s čímkoliv, co dokážu ovlivnit, pomohu, nedokážu však nic udělat s tím, když mi vyčítají, že moje dítě je hodně „živé“ a měla bych s tím něco dělat. Osobně si neumím představit, co mám dělat, když jsem v práci a dítě ve školce. Myslím, že osobně bych na místě učitelek některé výroky zvážila, poněvadž mohou vrhat špatné světlo na jejich profesionalitu.“

Pokud by se rodič rozhodl své dítě odhlásit z dané mateřské školy, kde učitelka způsobuje takové problémy a přehlásit ho do jiné, už bude mít s učitelkou oprávněně špatnou zkušenost. Bude mít větší strach o své dítě, což by mohlo vést ke ztížené komunikaci s učitelkou. Rodiče si vzájemně sdělují své názory a zkušenosti. Kromě kladných zkušeností - mají také množství negativních, které snižují vnímání učitelky jako odborníka.

„Jedna z učitelek v naší školce je profesionálka každým coulem. Je fakt skvělá, vnímavá k potřebám dětí, empatická, spravedlivá, důsledná, a protože ji vnímám jako takovou, přijímám od ní jakékoliv informace i kritiku jako validní a velmi ji respektuji. Druhá učitelka na mne tak nepůsobí – mám pocit, že ji děti obtěžují, stále si stěžuje na mého syna a dostává mne do stavu, že se úplně bojím si ho jít vyzvednout, protože nevím, že bude zase nějaký problém, jelikož se to týká mého dítěte, je to pro mne dosti citlivé.“

„...Učitelky byly přísné, odměřené, na děti často křičely, mimo pracovní dobu nepozdravily...“

Přístup učitelky ovlivní vše. Od výchovy a vzdělání dítěte, až po jeho dospělou zkušenost z mateřské školy tj. zkušenost rodiče s mateřskou školou. Stejně tak má vliv na samotný vstup do MŠ. Ovlivňuje také způsob, jakým bude dítě přijímat autority, nemluvě o samotné osobnosti dítěte, kterou učitelka spolu s rodičem v době předškolního věku významně utváří a formuje. V takovéto chvíli je nutno se zamyslet nad tím, jakou roli v přístupu učitelky, hraje **schopnost vcítit se (empatie)**, protože právě pokud má učitelka narušenou tuto schopnost, může to způsobovat velké množství problémů v komunikaci.

Je velmi pozitivní, že se najdou učitelky, které považují schopnost vcítit se za velmi důležitou věc při jejich práci.

„...měly bychom, jako učitelky, brát v potaz, že každý rodič miluje své děti. Tím jak svou lásku projevuje, se samozřejmě liší, záleží na tom, z jakého prostředí každý rodič pochází, z jakého vyrůstá, jaké měl dětství, ale v každém případě by se dalo říct, nebo dá se říct, že většina rodičů milují své děti a z toho by učitelka měla vycházet...“

Schopnost vcítění se má velkou roli při řešení problémů s rodičem. Učitelka, která je schopná se vžít do role rodiče, může mít cestu k řešení problému výrazně jednodušší, jelikož je schopná pochopit, proč rodič jedná tak, jak jedná.

„Prostě na prvním místě je pro rodiče jeho dítě a myslí si, že to jeho dítě nemůže nikdy nic provést, ale myslí si to, protože doma ani není šance, aby k něčemu takovému došlo, není s kým. Není ta možnost.“

Schopnost vcítit se (empatie) - se projevila při odpovědích učitelky na otázku, co je dle ní největší překážka v komunikaci.

„Nepřístupnost rodičů. Když se postaví do těch dveří a je dopředu naštvaný, nepohneš s ním. Můžeš dělat, co chceš, ale jeho děcko je stoprocentní. Takže ta otevřenost k řešení problému je opravdu moc důležitá a to musí učitel vycítit.“

V poslední větě odpovědi učitelky si můžeme všimnout, že učitelka je schopna vcítit, kdy rodič s ní problém bude chtít řešit a kdy je to zbytečné, protože například nemá náladu, nebo je unavený, což pokládám také za velmi důležité.

„Nepochopení vzájemné je pro mě největší překážka. Důležité je vzájemné porozumění, i problému těch rodičů. Pokud se o to rodič nebo učitel nesnaží, je to marné. Hlavně učitel se musí snažit, tak už to prostě je, protože to dělá v zájmu dětí.“

Dále narážím opět na to, že učitelka pokládá za stěžejní při práci s rodiči empatii. Učitelka je ten profesionál, který by měl být neustále soustředěný a schopný se vžít do rodiče. Zajímavé je, že větu: „Každý rodič miluje své dítě...“ používaly jen učitelky, které vlastní děti mají, což by (dle mého názoru) také mohla být jedna z velkých výhod v profesi učitelky v komunikaci s rodičem.

„Důležité je si uvědomit, že každý rodič miluje svoje dítě a to dítě je vždycky ta srdeční záležitost. To znamená podle toho s rodičem jednat a mluvit.“

Co se týče přístupu mateřské školy k rodičům, tak problémem může být i **nedostatek komunikace či způsob komunikace s rodinou**. Většina mateřských škol komunikuje s rodiči pomocí nástěnek, třídních schůzek a především při příchodu dítěte do školky a

jeho odchodu. Takový krajní případ, kdy má mateřská škola velký problém v komunikaci s rodinou, uvádí matka, jejíž syn navštěvoval mateřskou školu v rodné vesnici. Mateřská škola byla v prostorách školy základní - pod vedením jednoho ředitele.

„Ona ta školka je součástí základní školy, tudíž je to tam tak nesmyslně udělané, že učitelka tam je vždycky do 14:15 nebo do 14:30 a pak už rodiče nemají šanci si se s ní domluvit, takže, když přijdou rodiče s nějakým problémem, tak mají smůlu, protože potom místo této učitelky, přichází vychovatelka ze školní družiny, ty dvě spolu vůbec nekomunikovaly. Ony si neřekly, které děcko zvracelo, které se počůralo, to už nevíš, takže ty, když se i zeptáš, jestli bylo všechno v pořádku, tak ona neví, protože ty informace nemá.“

Vedení mateřské školy, nebylo schopno zajistit přítomnost učitelky v mateřské škole, ani jiný kontakt v době, kdy si rodiče vyzvedávaly své děti. Můžeme vidět, že rodič se mohl dovolávat komunikace - jak chtěl, ale kvůli špatné organizaci, mu to nebylo dovoleno. Podle dalších odpovědí matky si i ostatní rodiče velmi ztěžovali na nedostatečnou komunikaci. Bohužel vedení rodiče ignorovalo, a pokud chtěli rodiče s učitelkou mluvit, museli si vyzvedávat své děti hned po obědě, dokud tam učitelka byla. Jelikož dostupnost jiných mateřských škol byla velmi malá, nakonec se museli rodiče podřídit tomuto systému.

Naneštěstí se stalo, že matka ve škole řešila problém týkající se jejího syna, jenže přes ztížené podmínky v komunikaci a nerespektování názoru rodičů, bylo dost obtížné tento problém vyřešit. Těmito podmínkami trpěla jak matka, tak i dítě.

„No my jsme řešili, že on nechtěl chodit do školky. Jeden týden u jedné učitelky byl v pohodě, další týden probřečel. Pak jsme se dozvěděli, že paní učitelka nemá ráda kluky, takže mu to dala dost sežrat. Protože s kým jsme se bavili, vždycky s ní měli problém jenom kluci, jen na kluky si zasedla. On se tím fakt těžce probíjovává dva roky, aby vůbec do té školky šel nebo nešel. A já tam chodila a ptala se, jestli má nějaké problémy s mým synem, nikdy mi nic neřekla a jinak on byl dost bezproblémové děcko. Učitelka to vždycky zametla pod koberec, ale mě na ni nic názor nezměnilo, protože jsem věděla, že mu ubližuje. Ta učitelka si má uvědomit, že ona je tam pro děcka a ne děcka pro ňu. Ona je tam už hrozně dlouho, ale nikdo s tím nic nedělá. Mají to řešit, i když si rodiče stěžovali, jenže je to vesnice, tam se nikomu nechce nic řešit, není tam dost lidí kvalifikovaných pro tu práci. Nikdy se tomu ani nevěnovala pozornost, vždycky se to nějak zametlo.“

Pro mě bylo velmi zajímavé, když rodič srovnával mateřské školy ze Zlína, z Otrokovic a z Prahy. Tato matka má tři děti a každé chodilo do MŠ v jiném městě. Její zkuše-

nosti s jednotlivými mateřskými školami byly hodně rozdílné. Problémy s nedostatkem a způsobem komunikace měla matka především v jedné školce.

„Ve Zlíně a v Otrokovicích mě štvála ta jejich povýšenost a důležitost. Taky to, že nikdy samy od sebe nepřišly a neřekly, co mé dítě dělalo, co se mu podařilo, nebo nepodařilo, a tak. Ano, chápu, že to nejde každý den řešit s každým rodičem, ale občas by něco prohodit mohly. To je to takový problém? Bylo mi fakt nepříjemné, že po určité době mi to nedalo a musela jsem se sama zeptat, co a jak, a měla jsem pocit, že je tím obtěžuji. Myslí, že nejsem prudič a takový ten neodbytný rodič, který chce za každou cenu pořád řešit své děti, ale občas se chci ujistit, že se mé dítě chová adekvátně, že se zapojuje do hry, že dobře jí....“

Další případ matky, jenž má dítě ve střídavé péči. Vzhledem k tomu, že syna měl každých 14 dní v péči otec, matka se přirozeně zajímala o to, jak se dítěti v mateřské škole daří. Sama by však uvítala, kdyby byl přístup učitelek otevřenější.

„Byla jsem v komunikaci aktivnější vůči učitelkám, než ony ke mně. Což by se stávat nemělo. Když nastal nějaký problém a zpětně jsem si ověřovala, jestli je všechno v pořádku a myslím si, že by učitelky neměly být netečné nebo něco řešit mezi sebou za zády rodičů místo toho, aby problém přímo řešily s rodičem. Což se mi také stalo – až na můj osobní dotaz, kdy jsem si všimla, že se změnilo chování syna doma, tak jsem se teprve po dotázání učitelky jsem se dozvěděla, že se něco děje.“

Jak si můžeme všimnout na odpovědi další z matek, rodič si je schopen vytvořit na učitelky názor i při krátkých návštěvách mateřské školy. Je nutné si uvědomit, že zas tak mnoho příležitostí učitelka nemá, aby si mohla dovolit zakolísat ve svém chování. Rodiče si dokáží udělat názor okamžitě a je pak velmi náročné ho nějak měnit.

„U některých učitelek prostě člověk cítil, že nechce komunikovat a že je taková nepřístupná a zažila jsem, že většina učitelek v té jedné školce byly takové studené a nepřístupné. Že jsem prostě neviděla ten zájem o to dítě takový, jaký bych čekala. Ony nedělaly asi nic moc špatně, ale nedělaly nic navíc. Ony prostě chladně a bez zájmu jednaly jak s rodiči, tak s dětmi a když jedna taková nebyla, tak to bylo teda hodně poznat. Mně se to prostě nelíbí, mám raději tu laskavější formu té komunikace, ale chápu, že to vždycky nejde.“

Takové situace by dle mého názoru v mateřské škole nastat neměly. I když učitelka má ve třídě velké množství dětí, měla by být schopná si jich všimnout a informovat rodiče o tom, jak se jejich dětem daří.

Samotné výpovědi rodičů mluví jasně. Jeden z hlavních problémů v komunikaci mateřské školy a rodiny je právě přístup učitelky k rodičům i k dítěti. Jiný pohled nám mohou ukázat odpovědi učitelek. Většina mateřských škol využívá **informační nástěnky**, jako formu komunikace s rodiči, s čímž má většina dotazovaných učitelek problém, především kvůli tomu, že rodiče se o nástěnky nezajímají a to (dle učitelek) jim přidává práci.

„No na nástěnky nereagují skoro vůbec, strašně málo, pokud jim to každý den neopakujete, že je divadlo třeba za týden a ty jim pořád neopakujete, aby ho zaplatili, tak oni si toho vůbec nevšimají, teda většina. Může to být napsané, červeným, modrým, velkým a zeleným písmem, ale je to jedno a to jsme zkoušeli všechno.“

Ve většině odpovědí jsem se setkala s tím, že učitelky informační nástěnky spíše staví do pozadí. Je to způsobeno buď špatnou zkušeností, jak si můžeme výše všimnout v odpovědi učitelky nebo naopak tato forma komunikace je pro ně méně důležitá, než samotný kontakt s rodičem. To dle mého názoru, je velmi dobře, že je nástěnka využívána spíše jen jako místo, kde si mohou rodiče připomenout získané informace od učitelky. Je to zřejmé i z další odpovědi učitelky, která má téměř 40 let praxe. Z odpovědi vyplývá, že učitelka se nenechá znervóznit tím, že rodiče nečtou nástěnky. Je k rodičům dosti chápavá a to se jí vyplácí, protože při placení různých poplatků rodiče vždy dodrží podmínky, byť na poslední chvíli. Tady se znova setkáváme s tím, že je velmi důležitá schopnost učitele vžít se do role rodiče.

„Tak samozřejmě je nejlepší, když máš přímý rozhovor s rodičem, pak jsou ty nástěnky a je pravda, že některým rodičům bys to mohla dát i ve zlatém rámečku a oni to stejně nečtou. Jednak jsou uspěchaní, oni nemají čas to číst, oni rychle přiběhnou, dají sem dítě, letí pryč a odpoledne taky přiběhnou na poslední chvíli a zase letí pryč. Ale zas bych řekla, že je to jen tak jedna pětina, ostatní to vcelku čtou a snaží se. Jako vždycky se někdo najde, ještě jim to říkáš, zaplatí naposled, ale zaplatí vždycky. To, že platí poslední to je, že prostě to vypustí, nepřijde jim to důležité, ale jinak nástěnky vcelku fungují. Vždycky to tak bylo. Pak máš rodiče takové problémové, ti vypustí všechno i třídní schůzky.“

Třídní schůzky jsou v mateřských školách, ve kterých působí dotazované učitelky, součástí provozu. Ovšem většinou se jedná o třídní schůzky jednou, maximálně dvakrát do roka. Účastní se jich ředitelka mateřské školy a učitelky jednotlivých tříd, jde spíše o in-

formační schůzky na začátku roku. Rodiče na úvodní schůzce dostanou informace o chodu školky, školním řádu a pravidlech, které je nutné v mateřské škole dodržovat. Podle odpovědí se však zdá, že jedna nebo dvě schůzky za rok, nejsou pro rodiče ani učitele dostačující.

„Rodiče třeba vůbec neví, co třeba s děčkama děláš. To jsem právě říkala, že by se na začátku roku měly dělat třídní schůzky pro rodiče, aby věděli, co se s těma dětma dělá, jenže ona jim to sice paní ředitelka řekne, když se nové děti přijímají. Jenže rodiče ani neposlouchají a všechno odkývají.“

Na základní škole jsou součástí třídních schůzek i konzultační hodiny, probíhající po skončení společných schůzek, na nichž každý rodič může jít za vyučujícím a individuálně s ním konzultovat prospěch a chování žáka. Považuji to za velmi důležité. Je nutné se zamyslet nad tím, zda by konzultační hodiny, neměly být součástí komunikace mateřské školy s rodičem.

Jen jeden rodič jako formu komunikace s mateřskou školou uvedl, že mimo třídní schůzky a rozhovorem „mezi dveřmi“ nabízí každá učitelka jednou týdně konzultační hodiny.

„V Praze se na začátku školního roku udělaly třídní schůzky, kde se dohodly pravidla komunikace s učitelkami – ráno, odpoledne jen rychlé, zběžné info, takové ty normální informace, které rodič, případně učitelka chce vědět a závažnější informace a konzultace podávaly učitelky v konzultačních hodinách, kdy za sebou neměly hromadu dětí a mohly se věnovat jen danému problému. Rodiče je využívali dost a to jak k řešení problémů, tak hodně i pro určité rady, jak připravovat předškoláky, např. jak je učit držet pero, jaká cvičení a jak dlouho doma dělat.“

Ve chvíli, kdy učitelka má na starosti skupinu dětí, nemá tolik času řešit závažnější problémy s rodičem, i kdyby chtěla. Soustředit se na daný problém v takových podmínkách je velmi složité a rodič si také může připadat nepohodlně, když pro něj citlivý problém řeší s učitelkou jen v rychlosti při vyzvedávání nebo předávání dítěte.

5.2 Obava rodiče o dítě

Další velmi důležitý aspekt, který může nepříznivě ovlivnit komunikaci mateřské školy a rodiny, je právě **obava rodiče o dítě**. Ta úzce souvisí se schopností empatie učitelky, o níž jsem se zmiňovala výše. Pokud vycházíme z toho, že rodič miluje své dítě, je pochopitelné, že o něj má velký strach. Obává se, co jeho dítě v mateřské škole dělá, jak se

mu daří, jestli mu některé z dětí neubližuje, jestli mu neubližuje učitelka, ale také má strach z vlastního pochybení, zdali dítě naučil to, co má umět.

První dosti běžná ukázka obavy rodiče o dítě přichází ve chvíli, kdy dítě nastupuje do mateřské školy. Do té doby trávil svůj čas především v rodině. Nyní se musí více osamostatnit a naučit se trávit svůj čas bez rodičů, v kolektivu dětí s paní učitelkou. Pro dítě je to velmi náročné, co teprve pro rodiče. Učitelka v tomto ohledu může hodně pomoci, stejně tak jako uškodit. Chvilé, kdy se má matka rozloučit s plačícím dítětem, musí být velmi deprimující pro obě strany a učitelka by tomu měla věnovat dostatečnou pozornost.

„Nedokážete si ani představit, jak to bylo strašné, když šel Honza do školky, jako po psychické stránce strašné. Ale protože člověk musí chodit do práce, tak jsem to nemohla tak řešit a odehnat ho, ale bylo to teda hodně náročné. Když měla ranní ta hodná paní učitelka, tak to šlo bez větších komplikací a řekla bych, že i rychleji, ale když ta druhá, tak to bylo šílené, to jsme spolu bojovali hodně. Ale on mi potom, když byl až ve škole, řekl, že ho bila, třeba knihami bila i ostatní děti a celkově na ně hodně křičela a byla přísná, jak ve škole, pro něj to nebyl až takový rozdíl ze školky do školy. Což je asi blbé. Neměla ten laskavý přístup, i na mě tak působila, jako ledové královna.“

Ke zkušenosti jedné matky z každodenního stresu, při předávání syna do mateřské školy přidávám naprosto kontrastní zkušenost jiné matky, jejíž jedno ze tří dětí navštěvovalo mateřskou školu v Praze, kde měly učitelky úplně jinou metodu k zařazení nových dětí do režimu mateřské školy.

„...ve Zlíně se děti zavedly do školky, učitelka si je řvoucí vzala a rodiče poslala ihned pryč. V Praze mohl rodič zůstat ve třídě celý den s dítětem a to klidně po celý první týden, kdyby bylo třeba asi i déle, ale myslím, že tam nikdo nebyl ani těch 5 dní. Tím odpadl zbytečný stres jak dětí, tak rodičů a určitě i učitelek. Bylo to příjemné, měla jsem možnost poznat učitelky i ostatní rodiče a vztahy potom byly mezi námi super.“

Dle mého názoru taková metoda adaptace nových dětí do režimu školky může být mateřské škole velmi prospěšná a stojí za to ji vyzkoušet. Rodiče tak dostávají jasně najevo, že se mateřská škola snaží o co nejpříjemnější prostředí pro jejich děti a je samotné.

Opět strach rodiče o dítě nepřímou souvisí se schopností empatie učitelky. Je důležité, aby si učitelka kladla otázky, které by ji mohly pomoci pochopit situaci rodiče, i když

děti sama nemá. Ano, je tu způsob, jak řešit problém odloučení dítěte od matky a adaptace na mateřskou školu, kterou podle odpovědí učitelek, samy učitelky používají velmi často.

„Dítě přijde do školky, tak první den je suverén, než mu to dojde. Samozřejmě druhý den probíhá jinak, že brečí, jen se otevřou dveře do školky a je to hrůza, když ho rodiče přivedou, protože samozřejmě pro toho rodiče je to taky těžké, když vidí, že to děcko řve, si myslí, že s ním Bůh ví, co děláme. No, a když vidím, že to děcko si hrát nepůjde a ten rodič nemá šanci se vypařit, tak jim řeknu, ať mi ho dají do ruky, že stejně bude rvát tak aj tak, takže radši jsem, když mi ho přímo dají do ruky, když přijdou a pak mohou jít. Oni ví, že to dítě bude křičet, i když matka odejde. Radši jsem, když mi ho dají do ruky. Ono tady toto potom trvá třeba týden, než si to děcko zvykne, ale pak už je to úplně v pohodě.“

Nejsem schopna posoudit, zdali je tato metoda správná. Mnohem přirozenější je dle mě, aby dítě mělo možnost si na mateřskou školu přivyknout i s matkou. Jakmile dítě uvidí, že je matka spokojená v mateřské škole, že se nemusí ničeho bát, protože „maminka to všechno zkontrolovala“, může být pro něj vstup do mateřské školy mnohem příjemnější a tím pádem i pro rodiče. Všechno má své kladné i záporné stránky, záleží na mateřské škole a na ředitelce, jak se k řešení problému postaví.

Zajímavá se mi jevila i odpověď na otázku: Z čeho byste měla jako rodič největší strach, kdyby Vaše dítě šlo do školky? Nutno ještě poznamenat, že zmiňovaná paní učitelka žádné děti nemá.

„Já bych měla strach z těch učitelek, jak se budou k dětem chovat, protože vím, že k nám chodí děti, které přešly z jiné školky, protože se učitelky nechovala hezky k těm dětem, že jsou na ně zlé, ubližují jim, že je někde zavírají. To je jedna věc. Možná bych měla strach, jak se mé dítě zapojí ke druhým dětem, aby mu neubližovaly, protože vím, že děti, kterým ubližují jiné děti, tak to ani neřeknou ve školce nebo rodičům, až mamina vidí ty modřiny, jenže to já nevidím, oni si zalezou někam do koutku, tam se kousnou a je to. Pak dochází k nedorozuměním.“

Je velmi důležité, aby si uvědomovala přesně to, co učitelka sama popsala. Po minimálně dvou letech, co má matka dítě téměř každý den pod kontrolou, musí být neuvěřitelně těžké přenechat péči o vlastní dítě cizí osobě. Rodič učitelku vůbec nezná, proto je velmi důležité, aby učitelka byla schopná tuto situaci pochopit. To je dle mě právě ten důvod, proč by matka měla být součástí vstupování svého dítěte do mateřské školy, jeho přivykání si na nového dospělého a na režim v mateřské škole.

Rodič nemůže se svým dítětem trávit veškerý čas v mateřské škole. Více než půlku dne dítě tráví čas s učitelkou, je pochopitelné, že se rodič o dítě zajímá. Jenže **zájem rodiče o dítě** některé učitelky vidí jinak.

„Ze začátku se zajímají, ptají se každý den, ale pak už je vidět, že ten zájem školka dítě úplně upadá. Oni jak uvidí, že si to děcko začíná zvykat, tak ho jen přivedou, odvedou a je to.“

Další učitelka pohlíží na nezájem rodičů o dítě zase z jiného úhlu. V době školních představení (besídek) pro rodiče, na něž navazuje je posezení s rodiči.

„Jako stačí to, když je besídka, rodiče přijdou do školky, věnuješ se jim, skončí akce a my rodičům schválně řekneme, ať si děti hlídají, že besídka skončila, že klidně mohou posedět, ale hlídat si své děti. Myslíš, že to dělají? Oni sedí, vykládají si, děti tam se sourozenci běhají, ničí hračky, křičí a rodičům je to úplně jedno, protože stále počítají s tím, že je tam učitelka. Oni prostě nemají zájem ani tu chvilku se věnovat tomu děcku, já mám pocit, že ten práh tady je kouzelný, protože rodiče sem vejdou a jako by ani nikdy neměli děti.“

Pro učitelku je naprosto klíčové zjištění, že ona je tou, která by se s rodičem měla domluvit v každé situaci. Určitě by nebylo vhodné si myslet, že rodiče o své děti nejeví dostatečný zájem, protože to nutně nemusí být pravda. V opačném případě je bylo krajně nevhodné, aby rodič pocítil, že si něco takového učitelka myslí. Samozřejmě jsou rodiče, kteří se o své děti zajímají méně nebo vůbec, ale takoví rozhodně nepřevažují nad těmi, kteří své děti bezmezně milují. I když někdy rodiče dělají dle učitelky chybu, často ji dělají jen proto, že jim nikdo neukázal lepší řešení a také hlavně proto, že si chybně myslí, že jejich přístup k dítěti ten nejlepší. Od toho je tady zkušená učitelka, aby se co nejvíce snažila rodiči pomoci k nalezení správného výchovného přístupu.

V dalších odpovědích jsem spíše musela „číst mezi řádky“, jelikož učitelky se nezmínují vyloženě o zájmu rodiče o dítě, ale spíše o tom, že se rodiče neřídí jejich radami a to jim přirozeně připadá, že nejednají v zájmu svého dítěte a nerespektují odbornost rad učitelky. Nakolik jsou rady správné, nejde úplně jednoznačně posoudit, co se však týče rad v oblasti školní zralosti, problémů s řečí dítěte, v tomto ohledu si myslím, že učitelka většinou ví více než rodič, má více zkušeností, jelikož se s dětmi a s jejich problémy často setkává. Problém v komunikaci může nastat i ve chvíli, kdy učitelka radí rodičům. Podle

učitelek se u rodiče setkávají spíše s tím, že **rodič nepřijímá kritiku učitelky**. Což se jeví, jako docela pochopitelné, protože rodič nejprve hledá problém jinde, u někoho jiného. Stejně tak se děje v případě, rodičova kritizování učitelky, kdy ona sama také občas nevidí okamžitě problém ve svém jednání. Záleží i na tom, jak je učitelka schopná podat situaci rodiči.

V profesi učitelky může často nastat situace, která není příjemná. Většina učitelek za svou dlouholetou praxi takové situace zažila. Problém nastává, když jako začínající učitelka řešíte problém s útokem na svou osobu. Jedna z dotazovaných učitelek popisuje situaci, která se jí stala ve třídě. Ve zkratce - problém byl v tom, že matka vodila svou dceru do školky velmi nepravidelně. Někdy tam dítě nebylo i dva týdny a pak ji matka přivedla jen na dva dny, pak si ji zase týden nechávala doma a další týden dítě chodilo opět do mateřské školy. Dceři tento režim dělal velkou potíže, ve školce neustále plakala, vyžadovala matku, nechtěla dělat aktivity s ostatními dětmi a narušovala činnost kolektivu. Učitelka se samozřejmě snažila holčičku zabavit, zapojit ji do společných činností, ale ta je odmítala. Dívka si poté stěžovala doma matce.

„Druhý den na mě vletěla mama s tím, že si nepřeje, abych ji zapojovala do nějakých aktivit, že si nepřeje, abych ji krmila, že si nepřeje, když něco nebude chtít dělat, ať ji do toho nenutím. Já jí říkám: „Podívejte, já ji do ničeho nenutím, ale když si děti hrají, jsou v pohodě, tak nechci, aby nám tu činnost někdo narušoval.“ Takže maminka se naštvála, zabouchla dveře a šla pryč.“

Pro začínající učitelku byla tato situace velmi stresující, protože matka v afektu odhlásila dceru z mateřské školy. Sama učitelka mi později v rozhovoru řekla, že přemýšlela, jestli by řekla matce něco jinak nebo že by jinak zareagovala. Poté sama uznala, že tato situace byla naprosto zbytečně vyhrocená a matka ani nechtěla spolupracovat.

Následující odpověď jedné z učitelek opět dle mě souvisí se schopností empatie učitelky.

„Jenže rodiče jsou různí, že někdo diskuzi nad problémem dítěte je schopen přijmout a někdo prostě není. Když ty mu řekneš, že něco udělal kamarádovi, v ten moment se třeba zatne a ty cítíš, že si vytvořil nějakou zed' a přes ni už nejdeš, protože v ten moment má pocit, že si stěžuješ jen na jeho děcko.“

Toto byly odpovědi učitelek, ale rodiče to opět vidí trochu jinak. Důležité je se podívat, jaký názor na přijímání kritiky mají obě strany. Učitelky většinou uvádí, že rodiče

kritiku nepřijímají příliš dobře. Opět si myslím, že se tady dotýkáme problému empatie učitelky. Ze svého pohledu při rozhovoru s rodiči pokládám tyto odpovědi za pravdivé. Sami rodiče řekli, že je pro ně těžké kritiku přijmout, ale je to v prospěch jejich dítěte. Následuje výpověď je matky, jejíž syn ji ve druhé třídě základní školy řekl, že je učitelka bila po hlavě knihami a byla na ně hodně přísná. Matka však učitelce věřila, syn věděl, že učitelka má matčinu plnou důvěru a myslel si, že je to správné. Matka nakonec sama uznala, že měla více poslouchat své dítě, což už bylo pozdě.

„Tak já jsem vždycky dávala za pravdu učitelům, protože pro mě ten učitel byl vždycky vzor a vždycky ten, kterému jsem důvěřovala, vždycky mi to bylo nepříjemné, když nastal problém učitel a dítě a snažila jsem se to vždycky řešit určitou dohodou, anebo vysvětlit svému dítěti, že to s ním učitel myslí dobře, ale vlastně jsem ale pak později zjistila, že to byla trochu i moje hloupost.“

Za takový „zlatý střed“ považuji to, že matka svým dětem věří, ale zároveň snaží se být objektivní k jejich okolí, jelikož své děti zná a chce pro ně to nejlepší.

„Máme štěstí, že Blanka i Vláda jsou bezproblémové a víceméně hodné děti, se kterými zatím nebyly žádné problémy. Kritika se přijímá vždy těžko, ale myslím, že bych se ji snažila využít ke zlepšení situace – za předpokladu, že by byla oprávněná a přišla od nezaújaté učitelky.“

Stejná matka uvedla také, že ne všechny učitelky, které její děti učily v mateřské škole, respektovala. Už jen proto, že nebyly schopny pozdravit, nebo jí uspokojivě odpovídat na otázky. Z toho usuzuji, že ne vždy je to o tom, že rodič nedokáže přijmout kritiku, ale o tom, že se učitelka rodiči nezdá být natolik profesionální, aby od ní kritiku přijal.

Víceméně i v další odpovědi se „mezi řádky“ objevuje problém profesionality učitelky. Spočívá v tom, jak moc učitelka dítě kritizuje, jak moc je sama schopná vyzdvihnout i pozitivní věci a jakým způsobem sděluje rodiči, jak postupuje při řešení případného problému.

„Komunikace mezi učitelkami a rodiči mi přijde velmi důležitá a vím, že moje dítě se může chovat zcela jinak ve školce a jinak doma a že tyto informace o mém dítěti mohou značně ovlivnit spoustu věcí ve výchově vážně pozitivně, jistě vítám informace o případné agresivitě v chování dítěte, neslušném vyjadřování, nevhodném chování k dětem a k dospělým, problémy, které se třeba týkají zdraví, stravovacích a hygienických návyků. Ale osobně si velmi vážím všímavosti a citlivosti v péči o dítě. Velmi pozitivně hodnotím, když

učitelky dovedou děti motivovat a pochválit. V tom případě přijmout kritiku pro mě není problém, ale pokud učitelka hledá na mém dítěti pořád něco špatného, myslím si, že to není v pořádku.“

Ovšem i když rodič kritiku nechce přijmout, musí učitelka najít způsob, jak mu sdělit, že se něco negativního děje. Rodič by měl vědět, že vnikl nějaký problém, obzvláště když se týká i jiných dětí. Učitelka by neměla dovolit, aby bylo jiným dětem ubližováno jen proto, že rodič nechce kritiku přijmout, tudíž se nedozví o vážnosti situace a případných následcích, které to může mít na ostatní děti ve třídě. S tím úzce souvisí, jestli **rodič odmítá radu učitelky**. Bohužel tomuto problému se většinou nevyhne žádná učitelka. Rodiče často neposlouchají rady učitelek, které by mohly pomoci dítěti v jeho rozvoji. Rodiče si často úplně neuvědomují, že pokud budou s mateřskou školou dostatečně spolupracovat, je to to nejlepší, co mohou pro dítě udělat. Například v oblasti logopedie a logopedické prevence je to nadmíru důležité. I přesto jsou však rodiče, kteří nevěnují dostatek času svému dítěti a tím mu mohou hodně ublížit.

„Někteří rodiče třeba v logopedii poslechnou, co mají s dětmi dělat, jiní na to totálně kašlou, můžeš jim to říkat, jak chceš. Ale je fakt, že když už to dlouho trvá a rodiče s tím děckem nic nedělají, tak stopka logopedie tady a chodte si, kam chcete a platte za to, protože bez toho procvičování to nemá smysl. Ve školce s tebou nespolupracují, ale když chodí ke klinickému logopedovi, tak to jde. Možná si ho víc váží už tím, že ho musí platit. A zas mají pocit, že budeš dělat jen s jeho dítětem, ostatní děcka, jako bys v té školce ani neměla.“

Pro učitelky má odmítavé chování rodičů velký význam. Zvláště pak, pokud je v důsledku toho ubližováno dítěti. Nemluvě o tom, že pokud se učitelka snaží pomoci rodičům i dítěti a setká se s odmítavým chováním, často pak už nepokračuje v komunikaci, právě proto, že má pocit, že je to od rodičů neuctivé a že nejsou schopni její práci ocenit. Všechny dotazované učitelky jsou si však dobře vědomy toho, že jejich úkolem je dávat rodičům pouze doporučení a že nemají v těchto věcech žádnou příkazovací pravomoc. Co se týče samotných rad, velké problémy se často vyskytují v oblasti školní zralosti dětí. Učitelky se snaží rodiče podpořit ve větším úsilí - co nejpečlivěji připravit dítě na vstup do základní školy. Sama učitelka není schopná připravit dítě tak dobře, jak by toho mohla dosáhnout ve spolupráci s rodičem.

„...je to to samé i se školní docházkou, ty můžeš rodičům říct, jak to je, co mají dělat, že mají víc zabrat s tím dítětem, že by to a to mělo umět. Rodič se na to vykašle a pak když jde na prohlídku, kde zjistí, že to všechno promarnil, tak si na tebe ještě došlápne, že si mu měl říct, jak je to důležité a že si na něho ještě měla víc apelovat. Takže vlastně ještě vychováváš rodiče.“

Ve dvou případech v rozhovoru s učitelkami jsem zjistila, že kromě už výše zmiňované neúcty jim velmi vadí i přístup rodičů k problému, o kterém vypovídá následně dotazovaná učitelka.

„Teď si dítě víceméně může říct, co chce a nechce dělat. Jenže tak to prostě nejde, přece se to dítě musí něco naučit a matka Vám řekne, že ho máte nechat, že on si bude dělat, co sám chce. Že ho nemáte do ničeho nutit, taková trochu free výchova. Pak přijdou na prohlídku, test zralosti a paní doktorka zjistí, že neumí toto a ona a zatlačí na rodiče, jak je možné, že neumí takové věci a co myslíte, že udělají rodiče? Běží hned za učitelkou, a jak je možné, že ty věci neumí. Musí všechno dělat, ale ono už je pozdě, protože už to prošvihl. Tam nejde o to, že ho chci nutit, nechci, ale pak mě nebaví, že rodiče přijdou a došlápnou si na mě, mají pocit, že mám jen jedno dítě ve třídě a že dokážu dohnat vše, co se promeškalo během půl roku.“

V tomto případě podpora rodičů a jejich spolupráce s mateřskou školou v této oblasti nefunguje úplně tak, jak by měla. Ale ani základní škola nepodporuje svým chováním mateřskou školu.

„...můžeš jim říkat, jak chceš, že to dítěti ublíží, ale oni tvrdí to, že se to naučí až ve škole a ty jim to nemůžeš přikázat v zájmu dítěte, ty to můžeš jen doporučit. Dokonce to funguje tak, že jdou k zápisu a tam řeknou, že to nevadí, že ho vezmou. Takže mi jim neustále říkáme, že je do školy nevezmou, když neumí mluvit a ve škole to neřeší, tak to se taky nedivím, že nás neposlouchají. Chodívalo se do školy a ptalo se, co dítě musí umět při nástupu do školky a oni ti řeknou, že by se mělo umět obléct a vysvléct, tož je to normální? Toto musí umět už v mateřské škole při nástupu, ve třech letech, ne při nástupu do školy. Škole to dneska tolik nevadí, jak jim to vadilo dřív.“

Obecně soudím, že to tak není v každé základní škole. A pokud se to tam děje, je docela jisté, že se rodič učitelčinou radou příliš řídit nebude.

Velkou roli při komunikaci učitelky s rodiči hraje dle odpovědí rodičů také **upřímné jednání učitelky s rodičem**. Podle odpovědí učitelek, by učitelka měla menší problémy

s dítětem řešit sama, mimo rodiče, aby je tím neobtěžovala. Ale závažnější problémy by už učitelka s rodiči řešit měla. Někteří rodiče se v odpovědích odvolávali na to, že opravdu netuší, co jejich dítě ve školce dělá a jak potom mají jeho chování ovlivnit, když doma se chová úplně jinak? Je důležité rodiči sdělit, co se děje a samozřejmě způsob sdělení je velmi důležitý. Určitě by se neměla učitelka bát problémy s rodičem řešit jen proto, že se obává reakce rodiče.

„...myslím si, že by učitelky neměly být netečné nebo něco řešit mezi sebou za zády rodičů místo toho, aby problém přímo řešily, což se mi také stalo. Až na můj osobní dotaz, kdy jsem si všimla, že se změnilo chování syna doma, tak jsem se teprve dozvěděla na dotaz učitelce, že se něco děje.“

Právě do takových situací se učitelka často dostane a neví jak jednat s rodiči. Je pro ni těžké začít rozhovor s rodičem o problému, protože každý rodič je jinak přístupný. Obzvláště pak pro učitelku bez praxe, která nastoupí do zaměstnání a najednou neví, jak s rodiči komunikovat. Schopnost rozhovoru s rodičem a schopnost řešit s ním problémy se vyvíjí po celou dobu její praxe.

5.3 Stabilita kolektivu mateřské školy

Ve svých rozhovorech s učiteli a rodiči bylo zajímavé zjištění, že komunikace mezi kolektivem mateřské školy může velmi výrazně ovlivnit následnou komunikaci učitelky a rodiče. Pokud je nějakým způsobem narušena **stabilita kolektivu mateřské školy**, vznikají problémy v komunikaci mateřské školy a rodiny. Odpovědi učitelek se příliš nelišily, většina z nich kolektiv mateřské školy přikládala velký význam.

Jedna z učitelek sama vyzdvihuje velmi dobrý kolektiv a velkou spolupráci mezi učitelkami.

„Já myslím, že to je štěstí, že jsme se tu tak sešli. Na téhle školce nikdy nebylo, že by každá třída jela za sebe, vždycky se to bralo jako celek, vždycky si tady učitelé pomáhají a pomáhali si, radí si. Nebylo to každý za sebe. Všichni zaměstnanci to brali, že jsme tady všichni pro děti. My jsme hlavně vždycky měli oporu i v ředitelce, jak v té stávající, tak i v té minulé a to je dle mě strašně moc důležité. Prostě to tak vždycky od začátku to tady tak bylo. Tady jsme ani nepocítily, že přišlo jiné vedení, že pořád to bylo, že jsme všechny na stejné vlně. A vždycky si říkáme jménem, dětem se to líbí, cítí z toho takovou pohodu. Je to celé o tom přístupu.“

Další velkou výhodou v následné komunikaci učitelky s rodičem je právě soudržnost učitelek. Pokud mezi sebou učitelky mají dobré vztahy a komunikují, poté se i rodič cítí jistě. Pokud se učitelky snaží problémy řešit stejně, podporují se v rozhodnutí a tím utvrzují rodiče, že obě dvě strany se shodnou na postupu při řešení problému. V rozhovorech jsem učitelkám kladla otázku: „Je problém, když se učitelky jedné třídy rozcházejí v názoru? Má to nějaký vliv na komunikaci s rodiči?“ V případě následující odpovědi je patrné, že obě učitelky měly velmi dobrou společnou komunikaci, což se poté odrazilo i na komunikaci s rodičem. Sama učitelka si uvědomuje, jak je důležitá „souhra učitelek“ v jednání s rodičem.

„Jistě, a pokud nejsou, tak to je pak velký problém. Já měla s kolegyní na to vždycky štěstí, obě jsme nastavily pravidla a ty dodržovaly. Když jedna něco řekla, tak druhá s tím souhlasila a dodržovala to. Dokonce, když byl nějaký problém, tak jsme si zavolaly a seznámily jedna druhou s tím problémem, aby věděla, co jsem řekla mamince, nebo naopak. Tím pádem jsme to řešili spolu, abychom předešly právě těm problémům s rodiči. Děcka okamžitě vycítí, když není souhra mezi učiteli a vycítí to i rodiče.“

Další z vyjádření učitelky v našem společném rozhovoru patřilo problému stability kolektivu, tj. že „souhra“ se projeví na celkové atmosféře ve školce, což na rodiče i děti velmi pozitivně působí. K atmosféře školky se vyjadřují následující dvě učitelky.

„Určitě je nejdůležitější ten kolektiv, ředitelka, učitelky, ve vzájemné symbióze a tak se tomu dle mě dá předejít. Rodiče cítí, že je tady bezpečno, je tu souhra, cítí se tady dobře i rodiče i děti.“

„My máme opravdu skvělý kolektiv a držíme pohromadě. Takže sem rodiče opravdu rádi chodí, když máte oporu v tom druhém, tak je to vždycky jiné, jde to cítit, ta atmosféra je jiná než v jiné školce. Tak začínají problémy v komunikaci, když ten tým není za jedno.“

Někdy se v komunikaci s rodičem může stát, že se učitelky rozcházejí v názoru na daný problém. Pokud se tak stane, rodič by určitě neměl mít pocit, že učitelky mezi sebou soupeří. Jak další učitelka sama uvedla ve své odpovědi na již zmiňovanou otázku: „Je problém, když se učitelky jedné třídy rozcházejí v názoru? Má to nějaký vliv na komunikaci s rodiči?“

„Třeba jsem tu měla holčičku a ona byla taková hodně plachá a maminka nevěděla, jestli ji už má dát do školky nebo zažádat o odklad školní docházky. A teď třeba učitelky

mají jiný názor na věci, moje spolupracovnice chtěla, aby ta holčička už mohla jít do školky, aby ten odklad neměla a já zase nechtěla, aby do té školky. Já jsem ale nechtěla do maminky hučet, tak jsem to nechala být, i když by se učitelky měly vždycky shodnout. Ale nepojedu proti ní. Raději jsem řekla mamince, ať si to rozhodne sama, nakonec teda maminka dala za pravdu časem mě, protože ona se strašně moc bála a velmi dlouho ji to přetrvávalo ve škole.“

Jedna z učitelek, která je v praxi teprve třetím rokem, se setkala s velmi náročnou situací. Rodiče se o své dítě nestarali, tak jak měli a poslali holčičku samotnou autobusem do školky. Do ní ji dovedl cizí pán z autobusu. Učitelky tuto situaci řešily s rodiči místo ředitelky. Setkala jsem se s tím pouze v jednom rozhovoru, přesto si myslím, že je důležité poukázat spolupráci ředitelky a učitelek.

„Ředitelka to vůbec neřešila, my jsme tam byly samy ve školce. Toto měla řešit ředitelka, bylo jí to jedno, nechala to na nás, ona by jim ani nepohrozila tou sociálkou, což si myslím, že to bylo na místě.“

Tatáž učitelka se dále vyjádřila i k jejímu celkovému fungování v mateřské škole. Myslím si, že to není profesionální, jestliže ředitelka nestojí za svými zaměstnanci a vyhýbá se zodpovědnosti.

„No děje se to pořád, i ohledně placení školného, ona se do toho nehrne, ona to nechá na nás. I na té druhé kolegyni, se kterou je ve třídě, aby to nemusela řešit ona, je to tak se vším. Když je nějaký problém řeší to učitelky, když je neplatič, řeší to učitelky, ona se do ničeho nehrne. Komunikace mezi ředitelkou a rodiči není, nefunguje téměř vůbec.“

Bohužel se často stává, že kolektiv mateřské školy mezi sebou nekomunikuje tak dobře, jak by měl. Často mezi učitelkami převládá rivalita, která se poté odrazí i na vztahu rodiče k učitelkám.

5.4 Učitel a veřejnost

Posledním a dost výrazným prvkem, který vyplynul z rozhovorů s rodiči a učitelkami a který ovlivňuje komunikaci učitelek s rodiči, je **přehled rodičů a veřejnosti o náplni profese učitelky mateřské školy**.

Pohled veřejnosti na učitelku je dosti rozporuplný, především z odpovědí učitelek je zřejmé, že se cítí nedocenené. Učitelky mají pocit, že rodiče si jejich práce dostatečně ne-

váží, což se projevuje především v chování rodičů k učitelkám samotným či jejich přístupem k dodržování školního řádu.

„... jak teďka byla besídka, tak někteří ti řeknou, že by takovou práci dělat nemohli, ale pak jsou rodiče, to jsem slyšela od mé babičky, když seděly dvě matky v autobuse a vykládaly tam, že dostáváme tolik peněz za nic, že sedíme u stolu, na děcka se díváme, nic s něma neděláme a podobně. Oni vůbec nechápou, co se tam děje, že to spíš berou jako hlídání dětí a neví, co se tam dělá.“

Téměř ve všech rozhovorech jsem se snažila narazit na to, jak rodiče chápou práci učitelky mateřské školy a jestli rodiče učitelky respektují. Téměř žádné odpovědi nebyly kladné. Některé učitelky řekly, že to je hodně individuální, jiné se podle odpovědí pohybují spíše mezi rodiči, pro které učitelka v mateřské škole není „skutečná učitelka“. To, že rodiče vidí větší autoritu v učitelce na základní škole, může způsobit i to, že se rodiče neřídí radami učitelek a vznikají tak zbytečně další problémy, kterým by mohli rodiče s učitelkou společně předejít.

„Tak oni jak kdo berou, že jsi regulérní učitelka, když děláš v MŠ, tak půl napůl, jako do těch rodičů nevidíš, oni se tak můžou tvářit, ale nevíš. Řeknou ti kolikrát do očí něco jiného, než si myslí. To se můžeš pokusit vycítit, jako především mi přijde, že je špatně prezentovaná na veřejnosti státem. Ti rodiče, když děti neznámkuješ. Řešíš s nimi problémy například s ADHD a potřebovali jsme, aby rodiče šli k odborníkovi, protože to narušuje práci s dětmi, je to náročné, ale hlavně aby se dětem pomohlo. My bychom to zvládli, od toho tu jsme, ale aby se pomohlo především tomu dítěti, rodiče to odkývali a dokonce jsme jim dali i odbornou literaturu, ale oni to řešili až ve škole, až byly problémy ve škole, až se ozvala učitelka ze školy, tak teprve udělali to, co jsme jim čtyři roky radili tady.“

Mateřská škola má doplňovat rodinnou výchovu, tak jak je to uvedeno v RVP PV. Někteří rodiče často mají pocit, že se jejich děti všechno naučí v mateřské škole a oni už doma nemusí nic řešit, například připravenost na školní docházku. Tyto domněnky rodičů často mohou vést k problémům v komunikaci směrem k učitelkám.

„Dřív bylo samozřejmě méně rodičů, třeba čtyři, kteří si o učitelce mysleli, že je blbá, teď je jich víc, ale pořád si myslím, že je to vcelku dobré. Už jsou ale takoví, že učitelé jsou od toho aby... nebo však za to mají zaplacené.“

Považuji za velmi důležité, aby rodiče věděli, co děti dělají s učitelkou každý den a kam až její práce vede. Rodiče by měli mít přehled o tom, podle čeho a jakým způsobem učitelka pracuje, že veškerá její práce je promyšlená.

„Je to hodně těžké. Vláda neprezentuje dobře povolání učitelky. Jak už jsem v úvodu řekla, mají pocit, že jde o hlídání. Neví a přijde mi, že kolikrát ani nechtějí vědět, co všechno se zatím skrývá. Vemte si tady ty dvě strany na jednu stranu každou chvíli budou požadovat po učitelkách vysokoškolské vzdělání a ze strany druhé jsou ochotni, že si kdekdo může otevřít mini školku, nebo nějakou skupinku, bez kvalifikace v oboru, ale berou to jako předškolní vzdělávání. A podle čeho ona bude pracovat s dětmi? Podle toho, co se jí zachce. Je to postavené na hlavu. Ty na to studuješ jako pedagogická pracovnice, máš na to školu a ta druhá je třeba pošťačka, neví co má s dětmi dělat, ona je prostě jenom hlídá, ale nemůže dělat žádnou výchovnou činnost, ale je postavená na stejnou úroveň jako ty.“

Pokud bychom to řekli zjednodušeně, má učitelka pravdu. Výchova a vzdělávání dětí v mateřské škole má své velmi přísná pravidla, opravdu jde o předškolní vzdělávání, na které později naváže základní škola. Práce s dětmi je propracovaná a vyžaduje značnou přípravu, jež se neobejde bez pedagogického vzdělání. V této odpovědi učitelka naráží na fakt, že rodiče berou učitelku jako „hlídačku“. To souvisí s tím, že pro rodiče často není mateřská škola ta instituce, ve které se jejich děti vzdělávají. Je to pro ně jen takové místo, kam si děti chodí hrát. Rodiče nemají příliš možností vidět učitelku při vlastní práci s dětmi. Při jejich příchodu do mateřské školy, si děti hrají samy, když si je odvádí domů, opět si hrají samy. Nemyslím si, že učitelky smýšlí o rodičích negativně, byť často mají pocit, že je rodiče nepřijímají jako učitelky.

„Já myslím, že respektovat nás rodiče příliš nerespektují, zase záleží na případech, ale chápu to, ono to asi úplně není jejich vina, protože stát nás prezentuje učitelky, tak jak prezentuje, co si budeme vykládat. Berou nás jako hlídání, neberou nás, že patříme do školství. A to má za vinu to, že nás rodiče kolikrát nerespektují, neposlouchají a je to s tím spojené. Je to špatně prezentované ve společnosti, to naše povolání. Oni si totiž vůbec neuvědomují, co my tady ve školce děláme, že je to propracovaný školský systém a ono se to k těm rodičům nedostává a hlídání je to až odpoledne, ale nevidí, že to dopoledne má svůj systém, svůj daný řád, co vše musíme dělat formou hry naučit a musíme dbát i na věk. To co my musíme dělat je výuka, výchova, ale skrytá. Musíme mít všeobecný přehled a být flexibilní ve spoustě směrech – výtvarně, pohybově, hudebně, musíme hodně tvořit, téměř každodenně. A kdy to těm rodičům dojde, až když jim opravdu toto všechno řekneš, co vše

s těmi dětmi děláme, tak pak ti teda řeknou s otevřenou pusou, že by to dělat nemohli, ale kolik je takový osvícených rodičů?“

Ze strany rodičů nejde příliš o to, že by učitelky nerespektovali, pokud se můžu vyjádřit k rozhovorům. Prezentace učitelek před rodiči často způsobuje to, že rodiče nemají učitelky za dostatečně profesionální. Od toho se i odvíjí snaha rodičů řídit se jejich radami. Stačí jednoduchá chyba na začátku jednání učitelky s rodičem a rodič si sám dokáže udělat obrázek, jestli chce přijímat rady od někoho, kdo kupříkladu nemá základy slušného chování. Jako příklad slouží výpověď této matky:

„To že učitelky neumí pozdravit, je naprosto neskutečné a to mi teda vadí hodně! Co chtějí ty děti učit? Bohužel tohle nejsou učitelky, ale podřadné hlídačky.“

„...nedokážu však nic udělat s tím, když mi vyčítají, že moje dítě je hodně „živé“ a měla bych s tím něco dělat, osobně si neumím představit, co mám dělat, když jsem v práci a dítě ve školce. Myslím, že osobně bych na místě učitelek některé výroky zvážila, poněvadž mohou vrhat špatné světlo na jejich profesionalitu.“

Chování učitelky ve svém zaměstnání je pro rodiče velmi důležité a podle odpovědí i dost ovlivňuje pozdější přístup rodičů k učitelce.

5.5 Doporučení do praxe

Při rozhovorech jsem zjistila několik tipů učitelek, jejichž praxe přesahuje dobu třiceti let. Samy uvádí, že toto všechno se naučily až časem, při kontaktu s rodiči a při řešení ne příliš příjemných situací. Ráda bych **několik rad a tipů učitelek** uvedla především proto, že by mohly pomoci začínajícím učitelkám pro snadnější vstup do praxe či jen tak pro představu, jak tyto učitelky komunikují s rodiči a řeší s nimi problémy.

- Učitelka by měla být schopna vyzdvihnout dobré vlastnosti dítěte
- Učitelka by měla být objektivní
- Ujistit rodiče o bezpečí jejich dítěte a o tom, že se bude snažit vyřešit problém
- Jednat s dětmi s láskou a porozuměním
- Dokázat se vcítit do pocitu „být rodič“
- Naslouchat rodiči

Už kvůli rodičům a jejich ostychu si myslím, že by bylo vhodné, kdyby každá učitelka poskytovala **individuální konzultace pro rodiče**. Individuální konzultace dávají možnost a dostatek prostoru promluvit si o důležitých věcech v klidu a bez stresu. Komunikace rodiči na školních besídkách, při příchodu a vyzvedávání dětí nebo jednou za rok na třídních schůzkách, není dle mě dostatečná. Učitelka nemá možnost se rodiči věnovat samostatně, popřípadě řešit choulostivější problémy s dítětem a rodičem. Vše probíhá ve spěchu. Učitelky mají často pocit, že je rodiče nerespektují, rodiče mají pocit, že učitelky k nim nejsou upřímné.

Individuální konzultační hodiny mohou být řešením mnoha problémů a díky nim, lze těmto problémům předejít. V čase určené pouze pro rodiče a jeho otázky, se učitelka může lépe soustředit na jejich zodpovídání a nabídnout případná řešení. Nemá totiž na starosti děti a není nikým vyrušována. Výhodou konzultačních hodin a osobního přístupu učitelky je, že rodič bude lépe a zodpovědněji přijímat její rady učitelky a spolupracovat na vzdělávání a výchově svého dítěte. Tak mají učitelka a rodič možnost se více poznat, rozvíjet partnerský vztah ve prospěch dítěte, rodiče i učitelky.

6 ZÁVĚRY VÝZKUMU

Závěrem mohu konstatovat, že pro mě, jako pro začínající učitelku, byla práce velkým přínosem. V rozhovorech s rodiči i učitelkami jsem se dozvěděla spoustu podstatných informací, které by mohly pozitivně ovlivnit můj vstup do praxe a usnadnit mi tak komunikaci s rodiči. Problémy v komunikaci mezi mateřskou školou a rodinou nemusí vznikat, pokud se učitelka vyvaruje chování, které by mohlo problémy způsobit. Je to především učitelka, která má mít za všech okolností profesionální přístup k dítěti i k rodiči. Pokud dělá svou práci dobře, spousta rodičů její práci ocení. Vycházím-li z poznatků, které mi výzkum přinesl, čímž myslím především velké množství zkušeností učitelek, které sama nemám - mohu se z nich poučit. Jistě většinu učitelek provází strach z komunikace s rodičem, ale i rodiče mají často s učitelkami strach komunikovat. Nejspíše je to způsobené tím, že se rodiče v mateřské škole necítí příliš dobře a to by se stávat nemělo.

Velkou roli při komunikaci s rodičem hraje přístup učitelky, její vystupování a celková míra její profesionality. Pokud není učitelka dostatečně profesionální ve své práci, není empatická, mohou nastat problémy v komunikaci opravdu rychle. Důležité je dostatečně kritické sebehodnocení (sebereflexe). Učitelka by neměla spoléhat na schopnosti rodiče, ale především na ty své vlastní a snažit se způsob svého chování a jednání individuálně přizpůsobit rodičům, stejně jako ho individuálně přizpůsobuje dětem.

Myslím, že mateřská škola by neměla spoléhat na to, že rodiče také chodili do mateřské školy a vědí, co se tam dělá. Navíc spousta rodičů nemá na mateřskou školu příliš dobré vzpomínky, a pokud jim bylo ubližováno, mají logicky strach, aby se to samé nedělo jejich dětem. Pokud mateřskou školu, kterou navštěvuje jejich dítě, dostatečně nepoznají, nezbaví se této představy. Dle mého názoru je v zájmu mateřské školy a základem dobré komunikace mezi mateřskou školou a rodinou, aby rodič lépe poznal mateřskou školu, aby jí mohl důvěřovat a tím zafungovala vzájemná spolupráce.

Nejde o to se problémům v komunikaci vyhýbat, ale snažit se jim všemi možnými způsoby předcházet. Především mateřská škola musí udělat vše pro to, aby problémy nevznikaly a rodiče i děti se do mateřské školy těšili a vítali společnou spolupráci. Jestliže jsou v mateřské škole šťastné děti a šťastní rodiče, lze dle mého tuto mateřskou školu pokládat za úspěšnou.

ZÁVĚR

Ve své práci jsem se zabývala především komunikací učitelek s rodiči a problémy, které mohou při komunikaci nastat. Dále pak jak těmto problémům předcházet.

Mateřská škola je velmi významná v životě dítěte, ale i rodiče. Zde se dítě poprvé učí trávit delší čas bez matky a častěji. Naopak matka tráví čas bez dítěte. Učitelka stojí mezi ve snaze dodat pocit bezpečí dítěti a pocit jistoty rodiči. Pokud chceme dobře vychovávat a vzdělávat dítě, měli bychom toho vědět o jeho rodině co možná nejvíce, protože pokud dítě není v mateřské škole, je většinou pod vlivem rodiny.

Definovala jsem problémy v komunikaci mateřské školy a rodiče a analyzovala negativní i pozitivní aspekty, které tuto komunikaci přímo či nepřímo ovlivňují. Rozhovory s učitelkami a rodiči poodkryly velké množství informací, které jsou zásadní pro profesorní práci učitelek v mateřské škole a mohou pomoci i učitelkám s delší dobou praxe.

To, co rodiče považovali v přístupu k nim za velmi důležité, považují za důležité i já. Jedná se především o upřímné jednání, které se samozřejmě netýká jen oblasti komunikace školy a rodiny, ale i komunikace mezi lidmi jako takové. Pokud je učitelka schopna na problém vhodně a včas upozornit rodiče a při tom s rodiči jednat upřímně – pak to může to být zdravý základ dobrého partnerství mezi rodiči a učitelkou.

Ne vždy se podaří, že jsou rodiče vstřícní. Často se učitelka ve své práci setká s problémovými rodiči, kteří nechtějí spolupracovat, nemají o děti zájem, nebo je spolupráce s nimi je komplikovaná. I tak je na místě, aby učitelka vynaložila veškeré své úsilí na komunikaci a spolupráci s rodičem.

Byla bych ráda, kdyby tato bakalářská práce posloužila začínajícím i stávajícím učitelkám v jejich práci v mateřských školách. Každá učitelka může zhodnotit, jestli sama nezpůsobuje problémy v komunikaci. Jak sama sobě, tak i druhé straně tj. rodiči. Pokud se zamyslí se nad svým přístupem, přehodnotí své chování - může se stát dobrým partnerem rodiče při výchově jeho dítěte.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BEČVÁŘOVÁ, Zuzana. *Kvalita, strategie a efektivita v řízení mateřské školy*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010, 171 s. Pedagogika (Grada). ISBN 978-807-3672-218.
- [2] ČÁP, Jan a Jiří MAREŠ. *Psychologie pro učitele*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007, 655 s. ISBN 978-807-3672-737.
- [3] ČAPEK, Robert. *Učitel a rodič: spolupráce, třídní schůzka, komunikace*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2013, 184 s., [8] s. barev. obr. příl. Pedagogika (Grada). ISBN 978-802-4746-401.
- [4] FONTANA, David. *Psychologie ve školní praxi: příručka pro učitele*. Vyd. 2. Překlad Karel Balcar. Praha: Portál, 2003, 383 s. ISBN 80-717-8626-8.
- [5] GAVORA, Peter. *Učitel a žáci v komunikaci*. Brno: Paido, 2005, 165 s. ISBN 80-731-5104-9.
- [6] GORDON, Kimberly A. *Early childhood education: becoming a professional*. United states of America: SAGE Publications, 2014, xxxiv, 540 pages. ISBN 978-141-2973-458.
- [7] HELUS, Zdeněk. *Dítě v osobnostním pojetí: obrat k dítěti jako výzva a úkol pro učitele i rodiče*. 2., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2009, 286 s. Pedagogická praxe. ISBN 978-807-3676-285.
- [8] HELUS, Zdeněk. *Sociální psychologie pro pedagogy*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007, 280 s. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1168-3.
- [9] HORKÁ, Hana a Zora SYSLOVÁ. *Studie k předškolní pedagogice*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2011, 121 s. ISBN 978-802-1054-677.
- [10] JANDOUREK, Jan. *Slovník sociologických pojmů: 610 hesel*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012, 258 s. ISBN 978-802-4736-792.
- [11] LAŽOVÁ, Ladislava. *Mateřská škola komunikuje s rodiči: výměna informací, řešení problémů*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2013, 130 s. ISBN 978-80-262-0378-0.
- [12] MERTIN, Václav a Ilona GILLERNOVÁ. *Psychologie pro učitelky mateřské školy*. 2., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Portál, 2010, 247 s. ISBN 978-80-7367-627-8.
- [13] MERTIN, Václav. *Výchovné maličkosti: průvodce výchovou dítěte do 12 let*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2011, 212 s. ISBN 978-807-3678-579.

- [14] NELEŠOVSKÁ, Alena. *Pedagogická komunikace v teorii a praxi*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2005, 171 s. ISBN 80-247-0738-1.
- [15] PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník: obrat k dítěti jako výzva a úkol pro učitele i rodiče*. 7., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2013, 395 s. Pedagogická praxe. ISBN 978-80-262-0403-9.
- [16] Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2004. 48 s. ISBN 80-87000-00-5. Dostupné z WWW: <http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVP_PV-2004.pdf>
- [17] SOBOTKOVÁ, Irena. *Psychologie rodiny: developing an integrated approach to working with families*. 2., přeprac. vyd. Praha: Portál, 2007, 219 s. ISBN 978-807-3672-508.
- [18] STŘELEČEK, Stanislav. *Rodina jako edukační prostředí*. In Průcha, J. (ed.) *Pedagogická encyklopedie*. 1.vyd. Praha: Portál, 2009. S. 487 -492, 6 s. ISBN 978 -80 -7367 -546 -2.
- [19] SVOBODOVÁ, Eva. *Vzdělávání v mateřské škole: školní a třídní vzdělávací program*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010, 166 s. ISBN 978-807-3677-749.
- [20] ŠVARŤÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 1. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-313-0.
- [21] VYBÍRAL, Zbyněk. *Psychologie komunikace*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005, 319 s. ISBN 80-717-8998-4.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

MŠ Mateřská škola

RVP PV Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání

SEZNAM PŘÍLOH

PI Rozhovor s učitelkou č. 2

PŘÍLOHA P I: PŘEPIS ROZHOVORU

Učitelka 2

Věk: 67

Pohlaví: Žena

Stav: Vdaná

Město: Zlín

Praxe: 38 let

T: Co si myslíte, že je na Vaší práci opravdu důležité?

J: Já si myslím, že pro učitelku je nejdůležitější, že jsme tady pro děti a měli bychom spoustu věcí přizpůsobit jim, protože jsou nám svěřeny a měly bychom brát v potaz, že každý rodič miluje své děti. Tím, jak svou lásku projevuje, se samozřejmě liší. Záleží na tom, z jakého prostředí každý rodič pochází, z jakého vyrůstá, jaké měl dětství, ale v každém případě by se dalo říct, nebo dá se říct, že většina rodičů milují své děti a z toho by učitelka měla vycházet, pak jsou tam samozřejmě jen nějací, kteří mají nějakou poruchu, že tam tu vlastnost nemají a pak se jedná o špatné zkušenosti, nebo je tam jednoduše nějaká porucha. Ale jinak pokud vycházíš z toho, že každý rodič miluje své děti, tak už přitom rozhovoru s rodiči musíš vycházet, samozřejmě pokárat dítě, ale jedna věc je, že bych to měla napřed řešit s tím dítětem a až teprve, když už to nejde, to řešit s rodičem, protože děti by si nepamatovaly, kdybychom je kárali později. Takže napřed by se to mělo pořešit s tím dítětem tak, aby ta náprava byla a potom pakliže jiné cesty není, tak to řešit s rodiči, ale samozřejmě je lepší, když dojdeš za rodičem a řekneš mu: „Víte ten Váš Jiříček je vždycky tak šikovný kluk, nevím, co se dneska stalo, ale já se s ním nějak nemůžu domluvit...“ nebo dneska udělal to a to, ale vždyť on je tak šikovný, to mu jde, to mu jde, ale tady v tomto, nevím, jak to mám řešit, poradte mi, jak to děláte vy s ním doma? Toto je taková věc, že by člověk hned na rodiče neměl spustit ty problémy, protože ten rodič je na to háklivý samozřejmě když řekneš, že jeho dítě začalo kopat do dětí nebo někoho shodil a je jasné, že ten rodič řekne, na co tam ta učitelka je, jestli si to neumí pohlídat. Vždycky je třeba lepší prvně pochválit, vyzdvihnout dobré vlastnosti, to je jasné, že se děcka popichují, ty to zrovna nevidíš, nebo nevíš, co se děje, vidíš, že jen něco udělal, ale přitom se třeba jen bránil.

T: Je něco co Vás na té práci stresuje nebo je Vám nepříjemné?

J: Myslím si, že za celou tu éru ne. Nedá se říct, ani když jsem začínala jako učitelka.

T: A na to, jak řešit s těmi rodiči problémy, jak jste přišla na to, co je správný způsob?

J: To časem, časem se na to najede, to není, že bys hned věděla, jakým způsobem, protože takto mě to nikdo neučil i na škole, bralo se učivo z knih, nikdo nám neříkal, jak s rodiči komunikovat, jak se k nim chovat. To je můj názor, ke kterému jsem dospěla třeba za ty roky.

T: Takže myslíte, že rodiče na Vaši práci mají vliv?

J: No jasně a to ještě teď ti rodiče mají pocit, že máš na práci jen to jejich dítě, o nic jiného se nestaráš. Oni ti řeknou, co všechno máš dělat, o co se máš postarat, jak on potřebuje to a ono, jakoby tam nebyl ani nikdo jiný než já a to dítě. Protože já vždycky říkám, že je to těžké. Doma je to dítě samo, nebo jen se sourozencem, ale tady je v kolektivu, tady se chová jinak. Pořád i při problémech vidí, jen to své dítě, jak je mu ubližováno, ale přitom děti se v tom kolektivu chovají zase úplně jinak s kamarády. To dítě se učí řešit konflikty, někdy ho řeší správně, někdy ho řeší špatně. Vždycky je jasné, že první, co řekneš, když se řeš problémy, tak samozřejmě rodiče ujistím, že dělám a budu dělat maximum pro to, aby jeho dítěti nebylo ubližováno, je důležité říct, aby se rodič zase vrátil k tomu, že tam opravdu to dítě samo není v té školce, že jako učitelka bohužel nemůžeš všechno vidět, o to více se na to dál zaměříš. Navíc jim říkám, že mi to dítě ani neřekne, takže to nemůžu vědět, ale vždy poznamenám, že jsem ráda, že to vím, že se to bude řešit, udělám nápravu, nějak to vyřešíme. Rodiči to navodí takový pocit klidu. Prostě na prvním místě je pro rodiče jeho dítě a myslí si, že to jeho dítě nemůže nikdy nic provést, ale myslí si to, protože doma ani není šance, aby k něčemu takovému došlo, není s kým. Není ta možnost.

T: Co když rodič je opravdu úzkostlivý, maximálně dá na své dítě a je na to dítě opravdu upnutý? Jak se pak řeší problémy?

J: To jsme tu měli ten případ, to byl jeden chlapeček a maminka chodila s tím, e mu všichni ubližují, že má chudák plné nohy modřin, že ho děti kopou. Tak my jsme právě pozorovaly to dítě, i když se vysvíkalo a nevšimli jsme si jich. A už jsme to řešili i tak, že jsme ho opravdu dávali, aby si hrál s klidnějšímá dětma, aby nedošlo k žádnému konfliktu. Že jsme říkali, že v zápalu hry u těch kluků je jasné, že se stane něco, ale opravdu jsme si nevšimli, že by mu někdo ubližoval a dávali jsme si na to pozor, neviděli jsme, že by si na něj někdo záměrně zasednul, protože rodiče to formulovali až jako šikanu. Prostě to tak braly, že ho děti šikanují. Nakonec to dokonce řešili s paní ředitelkou, samozřejmě že jsme je ujišťovali, že si to pohlídáme, že si na to dáme pozor, ale stále jsme zastávali názor, že to ze školky nemá. Chápejte, to dítě se může někde ťuknout, lozí po kolenech, to máte hned nebo dokonce, že je má odřené, může mít krátký rukáv, odře se. On ten chlapeček měl star-

ší rodiče, byl sám, sourozence neměl a většinu času doma trávil u počítače, teda nám se to tak jevílo, protože vesměs nemluvil o ničem jiném. On ten chlapec k nám přišel až jako předškolák, pak jsme se však dozvěděli, že podobné problémy měl i v jiných školkách, a pak i ve škole. Maminka na naše argumenty nereagovala, stejně šla za ředitelkou, ale pak jsme to prostě dělali tak, že ten kluk prostě s ostatními klukama ani nepřišel do styku, aby se mu nic nestalo, protože maminka dělala hrozné dusno, přitom on taky nebyl svatý, ale maminka prostě byla neoblomná a přitom jsme jí říkali, že on si taky nenechá nic líbit, že se o sebe dokáže postarat, že dokáže vrátit ostatní dětem, jak se k němu chovají, ale doma se prezentoval jako chud'átko. On byl prostě v rodině středobodem vesmíru, všichni kolem něho lítali, ale ve školce to prostě takto není, ale vždycky si jako učitelka všimnete, když někdo někomu delší dobu ubližuje. Samozřejmě může se stát, že v nepozorovaném okamžiku, děti si hrají, může se něco odehrát, ale delší domu to se vždycky vyzoruje. Ale jasně spousta dětí si vymýšlí, protože maminka ho tady odloží a on chce být s maminkou doma, tak si postěžuje, jak se tady má špatně, aby ho vzala domů a nedávala do školky, toto by si maminky měly uvědomit. Taky té mamince jsem to tak řekla, že děti někdy zkouší, jestli to u rodičů projde, že by mohl zůstat doma, když by ho někdo mohl pohlídat. Jako s těmi rodiči to byla dřív ještě jiná situace, protože ten učitel byl pro rodiče někdo, i ve školce. Co řekla paní učitelka ve školce, tak první se rodič zlobil dítětem, protože tak paní učitelka řekla, a tak to bylo, kdežto teď se rodič spíš zlobí na učitelku než na to dítě, ne všichni, ale je to trošičku jiné procento, které řekne, že se má poslouchat učitelku a většina je toho názoru, co zas ta učitelka dělala, kde byla, že neviděla, co se děje. Jako pořád je to ještě dobré, že rodiče si nechají poradit, nevím čím to je, ale ve všech školkách to tak není, říká se, že sem děcka chodí strašně rády, rodiče odtud cítí takovou dobrou atmosféru. Dřív bylo samozřejmě méně rodičů, třeba čtyři, kteří si o učitelce mysleli, že je blbá, teď je jich víc, ale pořád si myslím, že je to vcelku dobré. Už jsou ale takoví, že učitelé jsou od toho aby... nebo však za to mají zaplacené.

T: Čím myslíte, že to je? Že ve Vaší školce nejsou takové problémy v komunikaci, jak jinde?

J: Já myslím, že to je štěstí, že jsme se tu tak sešli. Na téhle školce nikdy nebylo, že by každá třída jela za sebe, vždycky se to bralo jako celek, vždycky si tady učitelé pomáhají a pomáhali si, radí si. Nebylo to každý za sebe. Všichni zaměstnanci to brali, že jsme tady všichni pro děti. My jsme hlavně vždycky měli oporu i v ředitelce, jak v té stávající, tak i v té minulé a to je dle mě strašně moc důležité. Prostě to tak vždycky od začátku to tady

tak bylo. Tady jsme ani nepocítili, že přišlo jiné vedení, že pořád to bylo, že jsme všechny na stejné vlně. A vždycky si říkáme jménem, dětem se to líbí, cítí z toho takovou pohodu. Je to celé o tom přístupu.

T: Jaké druhy komunikace nejčastěji využíváte a proč?

J: Tak samozřejmě je nejlepší, když máš přímý rozhovor s rodičem, pak jsou ty nástěnky a je pravda, že některým rodičům bys to mohla dát, i ve zlatém rámečku a oni to stejně nečtou. Jednak jsou uspěchaní, oni nemají čas to číst, oni rychle přiběhnou, dají sem dítě, letí pryč a odpoledne taky přiběhnou na poslední chvíli a zase letí pryč. Ale zas bych řekla, že je to jen tak jedna pětina, ostatní to vcelku čtou a snaží se. Jako vždycky se někdo najde, ještě jim to říkáš, zaplatí naposled, ale zaplatí vždycky. To že platí poslední to je, že prostě to vypustí, nepřijde jim to důležité, ale jinak nástěnky vcelku fungují. Vždycky to tak bylo. Pak máš rodiče takové problémové, ti vypustí všechno, i třídní schůzky.

T: A jak často máte třídní schůzky? Scházíte se často s rodiči?

J: Jako takové mám asi zhruba jednu. Hlavně máme besídky, kdy potom se sedí, povídá se, když rodič může individuálně přijít za učitelkou a pobavit se o svém dítěti. Rodiče třeba vůbec neví, co třeba s děckama děláš. To jsem právě říkala, že by se na začátku roku měli dělat třídní schůzky pro rodiče, aby věděli, co se s těma dětma dělá, jenže ona jim to sice paní ředitelka řekne, když se nové děti přijímají. Jenže rodiče ani neposlouchají a všechno odkývou. Ale i tak, rodič může vidět celý program na nástěnce, podívat se co celý týden děláme.

T: Jenže rodiče, když přivedou dítě do školky, tak Vás vidí, jak sedíte, protože děti mají spontánní činnost, a když si pro děti přichází odpoledne, tak taky, protože řízená činnost nemá smysl, když se jí děti nemohou všechny účastnit a neustále ji narušují rodiče. Co s tím? Když si myslí, že nic neděláte?

J: Tak samozřejmě oni kdyby se rodič zeptal, jestli se může přijít podívat, tak si myslím, samozřejmě po předchozí dohodě s paní ředitelkou, že by to nebyl problém. Ono se nejvíc pozná, co děti dělají, na besídkách, tam prezentuje svoji práci, písničky a básničky. Jasně není tam výukový materiál, jestli děti umí počítat, ale to si zase vedeš v těch portfoliích a pracovních sešitech a oni se na to kdykoli mohou podívat. Nebo na nástěnkách to zjistí, nebo mu to děcko doma řekne, vypráví, co se děje ve školce. Nebo si doma hraje to, co dělá s paní učitelkou, ale prezentuje také nástěnka. Nástěnka prodává mateřskou školu.

T: Jak rodiče berou to povolání učitelky v mateřské škole?

J: Tak oni jak kdo berou, že jsi regulérní učitelka, když děláš v MŠ. Tak půl napůl, jako do těch rodičů nevidíš, oni se tak můžou tvářit, ale nevíš. Řeknou ti kolikrát do očí něco jiného, než si myslí. To se můžeš pokusit vycítit, jako především mi přijde, že je špatně prezentovaná na veřejnosti státem. Ti rodiče, když děti neznámkuješ, nebo řešíš s nimi problémy například s ADHD a potřebovali jsme, aby rodiče šli k odborníkovi, protože to narušovalo práci s dětmi, bylo to náročné, ale hlavně aby se dětem pomohlo, my bychom to zvládli, od toho tu jsme. Ale aby se pomohlo především tomu dítěti, rodiče to odkývali a dokonce jsme jim dali i odbornou literaturu, ale oni to řešili až ve škole, až byly problémy ve škole, až se ozvala učitelka ze školy, tak teprve udělali to, co jsme jim čtyři roky radili tady.

T: Takže byste řekla, že se až tak Vašimi radami a doporučením neřídili?

J: Ne. Tady zrovna tyto děti, které měly problém, tak rodiče to neřešili.

T: Jak jste řešili jiné problémy? S vadou řeči, když si rodiče nenechají poradit?

J: To nemáš jak řešit, můžeš jim říkat, jak chceš, že to dítěti ublíží, ale oni tvrdí to, že se to naučí až ve škole a ty jim to nemůžeš přikázat v zájmu dítěte, ty to můžeš jen doporučit. Dokonce to funguje tak, že jdou k zápisu a tam řeknou, že to nevadí, že ho vezmou. Takže mi jim neustále říkáme, že je do školy nevezmou, když neumí mluvit a ve škole to neřeší, tak to se taky nedivím, že nás neposlouchají. Chodívalo se do školy a ptalo se, co musí dítě, musí umět při nástupu do školky a oni ti řeknou, že by se mělo umět obléct a vysléct, tož je to normální? Toto musí umět už v mateřské škole při nástupu, ve třech letech, ne při nástupu do školy. Škole to dneska tolik nevadí, jak jim to vadilo dřív. Pak ti řeknou, že ve škole bylo to dítě úplně v pohodě, nebyl s ním problém a je to. Snaha byla. Taky je pravda, že některé děti mají zbytečně odklad a rodiče si to nedají vymluvit a my samozřejmě nebudeme tady dítě zdržovat, protože víme, že jim to nic nepřinese, jen se bude nudit, ale rodiče budou mít doma klid, nemusí se ještě s dítětem učit a řešit ho. My máme dost dětí, nechceme je tady držet, ale je to pohodlí rodičů.

T: Když budu nastupovat do školky, na co si mám dát fakt pozor nebo čím se mám řídit při komunikaci s rodiči?

J: To je přesně to, co jsem už řekla. Vycházej z toho, že rodič miluje své děti a každé dítě miluje své rodiče a musí mít stejný přístup obě učitelky k tomu dítěti, musí se shodnout. I když zrovna nevíš v tom problém, co se stalo, protože tam byla kolegyně, odkázat ji na ni, ať se rodiče nebojí, že to jistě kolegyně vyřeší. Ubezpečit rodiče, že je v dobrých rukou, aby cítil soudržnost mezi učitelkami. A měla bys přizpůsobovat své chování tak, jako by to

bylo moje vlastní dítě. Jako vem si, že to dítě je ti svěřeno a je s tebou dýl ve dne, než se svým vlastním rodičem. Lépe si pak s rodiči porozumíme. Jsi s cizími dětmi víc než s vlastními, když je máš.

T: Ještě Vám položím poslední otázku, co si myslíte, že je největší problém v komunikaci mateřské školy a rodiny?

J: Povahové vlastnosti. Že každý je jiný. Každý se jinak chová, jinak jedná.